

RADOVAN ĎURANA, JANA DUHÁČKOVÁ, JAKUB BETINSKÝ, BARBORA BURAJOVÁ 2013

Monitoring čerpania štrukturálnych fondov v sociálnej oblasti

v období 2007-2011

Nákladné zvyšovanie počtu nových lôžok a zariadení,
izolácia klientov od komúnít pretrváva

**Monitoring čerpania
štrukturálnych fondov
v sociálnej oblasti**

v období 2007-2011

Autori by chceli poďakovať za cenné rady a pripomienky:

SOŇA HOLÚBKOVÁ
MÁRIA MACHAJDÍKOVÁ
VLADISLAV MATEJ
DUŠAN SLOBODA

Monitoring čerpania štrukturálnych fondov v sociálnej oblasti

v období 2007-2011

Nákladné zvyšovanie počtu nových lôžok a zariadení,
izolácia klientov od komúnit pretrváva

OBSAH

Obsah	1
1. Úvod	2
2. Právny rámec sociálnych služieb v SR	3
2.1 Zákon o sociálnej pomoci	3
2.2 Zákon o sociálnych službách	3
3. Deinštitucionalizácia - základná charakteristika	5
4. Využitie fondov EÚ na rozvoj sociálnych služieb v SR	6
4.1 Európsky fond regionálneho rozvoja (ERDF)	6
4.1.1 Regionálny operačný program	7
4.2 Európsky sociálny fond (ESF)	16
4.2.1 Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia (OP ZaSI)	16
5. Strategické dokumenty SR v oblasti sociálnych služieb	18
5.1 Národné priority rozvoja sociálnych služieb	18
5.2 Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti	19
5.3 Národný akčný plán DI	20
5.4 Pôsobenie Tretieho Sektoru v procese podpory deinštitucionalizácie	21
6. Aktuálny vývoj	21
7. Monitoring čerpania ROP	22
7.1 Výzvy ROP do 2011 (pred 1. revíziou ROP)	22
7.2 Ciele a smerné ukazovatele (benchmarks) pre PO 2, opatrenia 2.1	24
7.3 Monitorovací výbor ROP	25
7.4 Výročné správy o vykonávaní ROP za roky 2007-2008	25
7.5 Výročná správa o vykonávaní ROP za rok 2009	25
7.6 Výročná správa o vykonávaní ROP za rok 2010	26
7.7 Výročná správa o vykonávaní ROP za rok 2011	27
7.8 Stav na konci roku 2012	28
8. Schválené projekty	28
8.1 Rekonštrukcia pôvodných vs. novovybudované zariadenia	29
8.2 Ukazovateľ oprávnených výdavkov na klienta	30
8.2.1 Box 1 Drahý meter štvorcový?	31
8.3 Demograficko-geografické ukazovatele	31
8.4 Plnenie cieľov horizontálnych priorít	34
8.4.1 Box 2 Stoja usparené gigajouly za to?	36
9. Hodnotiaci proces	37
9.1 Hodnotiace správy	37
10. Dostupnosť a spoľahlivosť informácií	39
11. Závbery a odporúčania	40
11.1 Odporúčania pre prípravu programového obdobia 2014 – 2020	41
12. Použitá literatúra / zdroje	42

1. ÚVOD

V roku 2013 sa končí druhé programové obdobie, v ktorom Slovensko mohlo čerpať z fondov EÚ rozsiahle zdroje. Veľké očakávania boli vkladane najmä do štrukturálnych fondov, ktoré mali pomôcť zlepšiť stav v dlhodobozanedbávaných oblastiach ako je aj vzdelávanie či poskytovanie sociálnych služieb. Predkladaná štúdia analyzuje využitie štrukturálnych fondov určených na rozvoj sociálnej infraštruktúry.

Na rozdiel od iných monitorovacích správ neanalyzuje proces čerpania na základe objemu či rýchlosti čerpania zdrojov. Analyzuje predmet čerpania, skúma, aká pridaná hodnota bola za vynaložené zdroje získaná. Nejde pritom len o kvantitatívny popis parametrov schválených projektov, štúdia tieto parametre skúma v kontexte rozvoja sociálnych služieb. Za rozvoj však v tomto prípade nepovažuje kapacitný nárast sociálnej infraštruktúry, ale jej kvalitatívnu zmenu. Autori vychádzali z predpokladu, že žiaducou zmenou je rozvoj komunitnej, integrujúcej, nie izolujúcej anonymnej starostlivosti. Výsledky štúdie z tohto pohľadu neposkytujú veľa dôvodov na spokojnosť. Čerpanie štrukturálnych fondov bolo zamerané na zvyšovanie počtu celoročných ubytovacích miest, či rekonštrukcie existujúcich zariadení s vyššou kapacitou.

V prvých častiach štúdie autori chronologicky popisujú vývoj nastavenia čerpania prostriedkov určených na rozvoj sociálnej infraštruktúry, ktorý vyvrcholil uznaním neadekvátnosti pôvodného nastavenia zameraného na podporu veľkých zariadení a odklonením zdrojov smerom k deinštitucionalizácii. Komentovaný je tiež nesúlad medzi postupom inštitúcií EÚ a jej základnými právnymi dokumentmi, ako aj legislatívou a záväzkami SR, ktoré považujú inštitucionálnu starostlivosť za obmedzujúcu z pohľadu práv a slobody jednotlivca.

V druhej polovici štúdie je kvantitatívny a kvalitatívny pohľad na podporené projekty, ktoré vytvorili tisíce nových miest vo veľkokapacitných zariadeniach. Za súčasť štúdie treba považovať aj elektronicky dostupnú databázu obsahujúcu informácie o podporených projektoch zo sprístupnených zmlúv.¹ Autori tiež kriticky hodnotia definovanie a plnenie horizontálnych cieľov, ktoré do značnej miery predurčovali formovanie nielen tejto priority osi štrukturálnych fondov. V tejto časti štúdie sa autori zamýšľajú nad alternatívnym využitím vyčerpaných zdrojov, ak by cieľom bol práve rozvoj komunitne poskytovanej starostlivosti.

V stredoeurópskom priestore nie je výsledok tejto štúdie ojedinelý. Štúdia vznikla vďaka podpore Open Society Foundations, ktorá iniciovala monitoring využitia štrukturálnych fondov na podporu sociálnej inklúzie osôb so zdravotným postihnutím vo viacerých krajinách strednej aj východnej Európy. Doterajšie zistenia z Bulharska, Rumunska a Maďarska potvrdzujú, že rovnako ako na Slovensku posilnili prostriedky fondov v programovom období 2007-2013 v prevažnej miere inštitucionalizáciu.

Tieto skutočnosti naberajú na význame nielen kvôli premeškanej príležitosti skutočného rozvoja sociálnych služieb, ale najmä s ohľadom na prebiehajúcu prípravu na ďalšie programové obdobie 2014-2020. Štúdia predkladá odporúčania pre riadenie štrukturálnych fondov, ktorých akceptácia potenciálne obmedzí možnosť upevňovať neprimeranú a neoprávnenú inštitucionalizáciu a umožní akceleráciu investícií do služieb umožňujúcich ľuďom so zdravotným postihnutím realizovať svoje právo žiť v komunite.

¹ <http://iness.sk/media/file/files/Projekty.xls>

2. PRÁVNY RÁMEC SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V SR

Vzhľadom k sledovanému obdobiu monitoringu čerpania štrukturálnych fondov EÚ 2007-2012 považujeme za potrebné stručne popísať právnu úpravu poskytovania sociálnej pomoci a sociálnych služieb a jej zmeny v danom čase. Zákon o sociálnej pomoci z 19. mája 1998 upravujúci základné právne vzťahy pri poskytovaní sociálnej pomoci, bol s účinnosťou od 1.1.2009 zrušený a nahradený Zákonom o sociálnych službách. V sledovanom období najmä tieto dva zákony reagujú na potrebu riešenia sociálnej núdze či nepriaznivej sociálnej situácie zdravotne postihnutých osôb, mimo akútnej pomoci v prostredí nemocníc.

2.1 ZÁKON O SOCIÁLNEJ POMOCI

Zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci účinný od 1.7.1998, resp. od 1.1.1999 v prípade vybraných ustanovení, upravoval základné právne vzťahy pri poskytovaní sociálnej prevencie a riešení hmotnej alebo sociálnej núdze. Prijímatelia sociálnej pomoci mali nárok na sociálne poradenstvo, sociálnoprávnu ochranu, poskytnutie sociálnych služieb, dávky sociálnej pomoci alebo peňažných príspevkov na kompenzáciu. Sociálne služby zákon definoval ako špeciálne činnosti na riešenie hmotnej či sociálnej núdze občanov.

Cieľom sociálnej pomoci bolo „zmierniť alebo prekonať s aktívnou účasťou občana hmotnú núdzu alebo sociálnu núdzu, zabezpečiť základné životné podmienky občana v prirodzenom prostredí, zabraňovať príčinám vzniku, prehlbovania alebo opakovania porúch psychického vývinu, fyzického vývinu a sociálneho vývinu občana a zabezpečiť integráciu občana do spoločnosti.“² Napriek deklarovaným kvalitatívne novým princípom, podľa vypracovaného materiálu pracovnej skupiny na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR, zloženej zo zástupcov neziskového ako aj verejného sektora, zákon len s malými zmenami zafixoval stav zdedený z minulého režimu. Ten bol charakteristický vyčlenením zdravotne postihnutých osôb, najmä s duševným ochorením, zo spoločnosti. Vo veľkých rezidenčných zariadeniach boli klienti úplne izolovaní od okolitého normálneho života. Zákon podľa odborníkov neobsahoval žiadne podnety pre systémovú kvalitatívnu zmenu poskytovaných sociálnych služieb.

2.2 ZÁKON O SOCIÁLNYCH SLUŽBÁCH

Nový **zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov** (ďalej len zákon o sociálnych službách) nahradil predchádzajúcu legislatívnu úpravu po dlhých 10 rokoch platnosti. Medzitým bola v Slovenskej republike realizovaná reforma verejnej správy, pričom poskytovanie sociálnych služieb prešlo zo štátnej, celonárodnej úrovne do pôsobnosti samospráv (vyššie územné celky a obce). V rokoch 2002 až 2005 bola tak realizovaná kompetenčná a fiškálna decentralizácia sociálnych služieb. Po reforme sa na celoštátnej úrovni určujú strategické priority rozvoja sociálnych služieb.³

Novým zákonom sa zmenili základné definície. Sociálna služba je vymedzená ako činnosť zameraná na:⁴

- » *prevenciu vzniku, riešenie alebo zmiernenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osoby, rodiny alebo komunity,*
- » *zachovanie, obnovu alebo rozvoj schopnosti fyzickej osoby viesť samostatný život a na podporu jej začlenenia do spoločnosti,*
- » *zabezpečenie nevyhnutných podmienok na uspokojovanie základných životných potrieb fyzickej osoby,*
- » *riešenie krízovej sociálnej situácie fyzickej osoby a rodiny,*
- » *prevenciu sociálneho vylúčenia fyzickej osoby a rodiny.*

² Národná Rada SR: § 1 z.č. 195/1998 Z.z. o sociálnej pomoci. Bratislava, 19.5.1998. s. 1346.

³ Pracovná skupina na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR (kolektív autorov): Konceptia podpory reformy sociálnych služieb v SR (pracovný materiál). Bratislava, jún 2003. s. 15

⁴ Národná rada SR: Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Bratislava, 30. 10.2008.

Pričom nepriaznivou sociálnou situáciou sa rozumie „ohrozenie fyzickej osoby sociálnym vylúčením alebo obmedzenie jej schopnosti sa spoločensky začleniť a samostatne riešiť svoje problémy“. ⁵ Nová právna úprava je viac orientovaná na jednotlivca, rodinu a komunitu, ktorí sa ocitli v alebo im hrozí vznik nepriaznivej sociálnej situácie. Zákon špecifikuje dôvody, pre ktoré sa osoba nachádza v nepriaznivej sociálnej situácii: životné návyky, spôsob života, zdravotné postihnutie, nepriaznivý zdravotný stav, dôchodkový vek, opatrovanie inej osoby s ťažkým zdravotným postihnutím, ohrozenie správaním iných osôb, obeť obchodovania s ľuďmi.

Zákon prináša viacero nových prvkov. Obciam ukladá povinnosť vypracovať komunitný plán sociálnych služieb a samosprávnym krajom vypracovať koncepcie rozvoja sociálnych služieb na ich území. Významnou zmenou je aj určenie istých kvalitatívnych miním, štandardov. Zákon určuje maximálny počet prijímateľov sociálnej služby na jedného zamestnanca (od 1 po 6 podľa typu služby) a minimálny percentuálny podiel odborných zamestnancov na celkovom počte zamestnancov (od 50% do 80%).

Sociálne služby sú poskytované ako ambulantné, terénne, pobytové alebo inou formou, napr. použitím telekomunikačných technológií. Prijímateľ ambulantnej sociálnej služby dochádza, je sprevádzaný alebo dopravovaný do miesta poskytovania sociálnej služby. Miestom poskytovania ambulantnej sociálnej služby môže byť aj zariadenie sociálnych služieb. Terénna sociálna služba sa poskytuje fyzickej osobe v jej prirodzenom sociálnom prostredí. Poskytnutie pobytovej sociálnej služby znamená celoročné alebo týždenné ubytovanie. Zákon pritom v súlade s princípmi deinštitucionalizácie preferuje zotrvanie prijímateľov v ich prirodzenom sociálnom prostredí. Stanovuje povinnosť uprednostniť podľa možnosti poskytnutie terénnej alebo ambulantnej sociálnej služby pred pobytovou a v prípade pobytovej preferovať jej týždenný variant. Zákon výslovne deklaruje právo fyzickej osoby na výber formy poskytovanej sociálnej služby. Rovnako stanovuje povinnosť uprednostniť umiestnenie seniorov a zdravotne postihnutých klientov v zariadení s kapacitou nižšou ako 40 miest.

Zákon o sociálnych službách de facto vytvára niektoré predpoklady pre proces deinštitucionalizácie, tieto sami o sebe nie sú dostatočné pre transformáciu prevažne inštitucionálneho spôsobu poskytovania sociálnych služieb. Ako konštatuje Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR z roku 2011 (ďalej len „Stratégia DI“) neexistujú priame legislatívne a programové dokumenty pre transformáciu a deinštitucionalizáciu systému sociálnych služieb. ⁶

V tejto súvislosti v súčasnosti platný Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 - 2015 (ďalej len „Akčný plán DI“) navrhuje prijať viaceré legislatívne zmeny, ktoré by mali umožniť proces DI: ⁷

- » *zákaz registrácie veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb;*
- » *definovať v zákone chýbajúce služby a činnosti komunitného typu (centrá včasnej starostlivosti, podporovaný byt, individuálne plánovanie);*
- » *definovať štandardy kvality sociálnych služieb na národnej úrovni;*
- » *vytvorenie systému celoživotného vzdelávania zamestnancov sociálnych služieb;*
- » *podpora rodine, ktorej sa narodilo dieťa so zdravotným postihnutím už od narodenia (dnes od 3. roku dieťa);*
- » *prevencia umiestňovania prijímateľov sociálnych služieb do inštitúcií;*
- » *posilnenie podporovaného rozhodovania, ktoré bude súčasťou Občianskeho zákonníka (spolupráca s Ministerstvom spravodlivosti vo veci). V SR je platný zastaraný systém náhradného rozhodovania. V roku 1990 bolo až 93% prijímateľov sociálnych služieb pozbavených spôsobilosti na právne úkony a odvtedy sa v tomto smere veľa nezmenilo. Tento stav podľa Akčného plánu DI „významne obmedzuje základné ľudské práva a podporu nezávislého života v komunite. Tento stav je pre nezávislý život v komunite veľmi rizikový a môže skomplikovať celý proces transformácie a deinštitucionalizácie.“⁸*

⁵ Tamtiež s. 3844.

⁶ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR. Bratislava, november 2011, s. 16.

⁷ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 - 2015. Bratislava, december 2011, s. 15.

⁸ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 - 2015. Bratislava, december 2011, s. 18.

Potreba týchto legislatívnych zmien definovaných v decembri 2011 je stále aktuálna. Posilnenie podporovaného rozhodovania v Občianskom zákonníku ako aj novela zákona o sociálnych službách sú súčasťou legislatívneho plánu vlády na rok 2013.⁹ Termín predloženia novely na rokovanie vlády SR je až september 2013.

3. DEINŠTITUCIONALIZÁCIA - ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA

Rozhodujúcim podnetom pre vznik tejto štúdie bol viditeľný rozpor medzi vecným zameraním projektov financovaných zo štrukturálnych fondov a cieľmi efektívnej na klienta zameranej komunitnej starostlivosti. Ako je bližšie popísané v časti Monitoring čerpania štrukturálnych fondov EÚ, dostupné zdroje smerovali práve do rozvoja inštitucionalizovanej starostlivosti. Tým nedochádza len k rozporu s platným zákonom o sociálnych službách, ktorý už čiastočne stojí na pilieroch znižovania podielu inštitucionálnej starostlivosti, ale aj k rozporu s nadnárodnými záväzkami, ktoré prechod ku komunitnej starostlivosti požadujú.

Pre účely tejto správy označuje pojem „**inštitucionálna starostlivosť**“ dlhodobé poskytovanie sociálnych služieb pobytovou formou kolektívnym systémom s nedostatkom osobného súkromia a samostatnosti, ktoré vedie k narušeniu osobnej integrity človeka. Správa ad-hoc expertnej skupiny o prechode z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť označuje inštitucionálnu starostlivosť ako každý typ pobytovej služby, kde:¹⁰

- » *užívatelia starostlivosti sú izolovaní od širšieho spoločenstva a/alebo sú nútení k spoločnému žitiu;*¹¹
- » *užívatelia nemajú dostatočnú moc nad svojimi životmi a nad rozhodnutiami, ktoré sa ich týkajú;*
- » *požiadavky samotnej organizácie majú tendenciu sa nadradovať nad individuálnymi potrebami jednotlivých užívateľov starostlivosti.*

Veľkosť zariadenia dlhodobej starostlivosti je pritom významným, aj keď nie jediným kritériom na posúdenie potenciálu inštitucionalizovať jednotlivca. Správa Úradu vysokého komisára OSN pre ľudské práva¹² poukazuje na fakt, že aj relatívne menšie zariadenie pre 30 ľudí môže inštitucionalizovať v rovnakej miere ako zariadenie s niekoľkonásobne vyššou kapacitou.¹³

Deinštitucionalizácia je proces transformácie inštitucionálnej starostlivosti na komunitnú starostlivosť. Predstavuje prechod klientov (a zamestnancov) z pobytovej izolujúcej starostlivosti do nových komunitných služieb.

Komunitná starostlivosť je systém poskytovania pomoci a podpory prijímateľom služieb s prevahou služieb a opatrení v prirodzených spoločenstvách a širšej komunite na základe slobodného rozhodnutia prijímateľa služby, ktorá najmä:

- » *umožňuje napĺňanie individuálnych práv a potrieb, podporuje osobnostný rozvoj a možnosť vlastného rozhodovania;*
- » *vytvára predpoklady pre nezávislý život, aktivitu a sociálnu participáciu ľudí odkázaných na podporu spoločnosti v integrovanom spoločenstve plnoprávných občanov.*

Rozsah tejto časti publikácie neposkytuje priestor na podrobnú analýzu dôvodov pre deinštitucionalizáciu ľudí so zdravotným postihnutím, ani na prehľad základných práv a slobôd garantovaných právnym poriadkom Slovenskej republiky, ktoré sú im neodôvodnene a neprimerane obmedzované. Takáto analýza koniec koncov nie je potrebná, keďže správa Európska únia a právo na život v komunite¹⁴, ponúka súhrn argumentov, prečo prednostné

⁹ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Informácia o plnení opatrení Stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR za rok 2012.

¹⁰ Zpráva odborné skupiny o přechodu od institucionální péče na péči komunitní, Evropská komise, Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, Brussels, 2009)

¹¹ Forgetting Europeans - Forgotten Rights: The Human Rights of Person Placed in Institutions, C. Parker, Úrad vysokého komisára OSN pre ľudské práva, 2011, str. 5

¹² tamtiež

¹³ Deinstitutionalisation and Community Living: Outcomes and Costs, J. Mansell, M. Knapp, J. Beadle-Brown, J. Beecham, správa z európske štúdie, 2007, http://inclusion-europe.org/images/stories/documents/Project_DECLOC/DECLOC_Volume_2_Report_for_Web.pdf

¹⁴ Right to Community Living: European Union's Obligations under the Convention on the Rights of Persons with Disabilities, C. Parker, L. Clements, Mental Health Initiative, OSFs, 2012, <http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/europe-community-living-20120507.pdf>

investície do neprimeranej inštitucionalizácie, odporujú právnemu poriadku Európskej únie. Najmä normám Zmlúv o EÚ, všeobecným právnym zásadám a medzinárodným zmluvám, ktorými je EÚ viazaná, predovšetkým Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím. Analýza poukazuje na ustanovenia medzinárodných dohovorov, ktorými boli a sú všetky členské štáty EÚ viazané bez ohľadu na platnosť Dohovoru o právach ľudí so zdravotným postihnutím na Slovensku (Dohovor nadobudol platnosť 25. júna 2010). Podstatný je rovnako Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (v Československu nadobudol platnosť 3. januára 1976). Existujú preto oprávnené dôvody domnievať sa, že aj pred pristúpením EÚ či jej členských krajín k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím, bolo použitie štrukturálnych fondov v rozpore so zásadou rešpektu k základným ľudským právam a zákazu diskriminácie, ako aj spôsobom, ktorý prehľubuje sociálne vylúčenie, t.j. bolo v rozpore s právom EÚ.

Požiadavka deinštitucionalizácie nie je len reakciou na právny nesúlad. Má prirodzenú oporu aj v našich očakávaniach, ak by sme boli ľuďmi so zdravotným postihnutím. V roku 2007 len 7 % opýtaných zo Slovenskej republiky (priemer EÚ27 8%) odpovedalo¹⁵, že ak sa stanú závislými na dlhodobej starostlivosti, privítajú, ak im bude poskytovaná v pobytových zariadeniach dlhodobej starostlivosti. Ostatní/é dávajú prednosť pobytu vo vlastnom dome alebo byte, kde by im starostlivosť poskytovali ich príbuzní (50%), profesionálni poskytovatelia starostlivosti (18%), osobní asistenti/ky podľa ich vlastného výberu (13%), alebo chcú zostať v mieste bydliska svojich blízkych príbuzných (7%). Spolu 88% opýtaných obyvateľov a obyvateľiek Slovenska (priemer EÚ27 86%) tak jednoznačne očakáva podporu a pomoc, ktorá im umožní naďalej zotrvať v im vlastnom sociálnom prostredí. S veľmi podobnou tendenciou respondenti/ky odpovedali na otázku, kde by mali prijímať dlhodobú starostlivosť ich rodičia, ak by ju potrebovali. Len 8% odpovedalo, že by mali odísť z im vlastného prostredia do zariadení dlhodobej starostlivosti¹⁶.

Takáto verejná objednávka na sociálne služby je však v rozpore s investíciami do neprimeranej inštitucionalizácie - a jej hlavného nástroja - budov, predstavujúcich izolovaný svet, kde sa spolu desiatky, ba niekedy aj stovky ľudí, bez možnosti alebo s obmedzenou možnosťou rozhodovať, musia nedobrovoľne deliť o súkromie a podriať sa predpísanej rutine. Napriek predpokladanej obetavosti a snahe zamestnancov zariadení je ťažké predstaviť si plnú realizáciu osobnosti každého klienta a klientky, podporu každého individuálneho rozhodnutia a pomoc v jeho realizovaní.

4. VYUŽITIE FONDŮ EÚ NA ROZVOJ SOCIÁLNYCH SLUŽIEB V SR

Na Slovensku sa aktuálne využívajú na finančnú podporu DI procesu dva štrukturálne fondy EÚ a to Európsky fond regionálneho rozvoja (ďalej ERDF) a Európsky sociálny fond (ESF). Konkrétne cez **Regionálny operačný program** sú prerozdelené prostriedky z ERDF a cez **Operačný program Zamestnanosť a Sociálna inklúzia** zdroje z ESF. Ďalšia časť práce sa venuje ich doterajšiemu využitiu v oblasti rozvoja sociálnych služieb v súčasnom programovom období 2007 - 2013.

4.1 EURÓPSKY FOND REGIONÁLNEHO ROZVOJA (ERDF)

Slovenská republika v programovom období 2007 - 2013 využíva zdroje z fondov EÚ na základe dokumentu **Národný strategický referenčný rámec** (ďalej NSRR), ktorý predstavuje nástroj prípravy programovania fondov a stanovuje spolufinancované priority. Príprava dokumentu začala už v roku 2004, tento proces bol značne predĺžený z dôvodu výmeny vlády po parlamentných voľbách v júni 2006. Nová vláda (vtedy prvá vláda R. Fica) zmenila obsah v tom čase už Komisii bývalou vládou predloženého návrhu dokumentu NSRR a v súlade

¹⁵ Špeciálny Eurobarometer 283: Zdravie a dlhodobá starostlivosť v Európskej únii, 2007, str. 97 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_283_en.pdf

¹⁶ Špeciálny Eurobarometer 283: Zdravie a dlhodobá starostlivosť v Európskej únii, 2007, str. 67 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_283_en.pdf

so svojimi politickými prioritami ho upravený predložila EK oficiálne v decembri 2006. Nasledovalo zhruba polročné obdobie diskusií a zapracovania pripomienok, finálny dokument bol tak schválený až v auguste 2007. Stav sociálnych služieb je v NSRR charakterizovaný ako nedostatočný z kvalitatívneho ako aj kvantitatívneho hľadiska a v dokumente sa uvádza, že podľa odborných prepočtov chýba na Slovensku v zariadeniach sociálnej infraštruktúry okolo 7 200 miest.¹⁷ Medzi priority a ciele referenčného rámca sa dostala podpora sociálnej infraštruktúry, konkrétne sa spomína len budovanie nových zariadení najmä v regióne Východné Slovensko.¹⁸

4.1.1 REGIONÁLNY OPERAČNÝ PROGRAM

4.1.1.1 Prvá verzia ROP (schválená 24.9.2007)

V pôvodnej verzii Regionálneho operačného programu (ďalej ROP) bol v monitorovanej prioritnej osi 2 (PO 2) – **Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately** stanovený všeobecný cieľ: „Zvýšenie úrovne poskytovaných služieb v sociálnej oblasti“.

Na naplnenie cieľa prioritnej osi 2 boli pôvodne určené tieto podporné aktivity:

- » *rekonštrukcia, rozširovanie a modernizácia existujúcich zariadení sociálnych služieb;*
- » *budovanie nových;*
- » *obstaranie nového vybavenia, vrátane IKT vybavenia zariadení v nadväznosti na ich rekonštrukciu, rozširovanie, modernizáciu a budovanie.*

Cieľové ukazovatele na úrovni prioritnej osi 2 ROP boli stanovené takto:¹⁹

- » *310 zrekonštruovaných, zmodernizovaných alebo rozšírených zariadení sociálnej infraštruktúry;*
- » *30 nových zariadení.*

Výsledkom malo byť 390 nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených zariadeniach sociálnej infraštruktúry. Rekonštrukcia zariadení mala tiež prispieť k cieľu znižovania energetickej náročnosti podporovaných budov o 20% a vytvoriť 300 nových pracovných miest.

ROP podporné aktivity ďalej spresnil formou stanovenia charakterov oprávnených intervencií:²⁰

- » *intervencie do stavebných objektov zamerané na odstránenie nevyhovujúceho stavebno-technického stavu, resp. budovanie nových objektov a na obstaranie ich vybavenia, vrátane IKT vybavenia;*
- » *podpora aktivít na odstránenie nevyhovujúcich podmienok pre imobilných užívateľov a zníženie vysokej energetickej náročnosti prevádzky;*
- » *podpora najmä zariadení typu domov dôchodcov, DSS pre dospelých, DSS pre deti (okrem detských domovov), zariadenia opatrovateľskej starostlivosti **s kapacitou od 50 klientov** pri dodržaní minimálnych plošných štandardov (8m² na osobu);*
- » *podpora zariadení, ktoré kombinujú viaceré typy a formy služieb, poskytujú služby viacerým cieľovým skupinám;*
- » *podpora komunitných centier aj mimo pólov rastu v prípade zariadení zameraných na posilňovanie sociálnej inklúzie marginalizovaných rámskych komunít.*

Charakter oprávnených investícií ROP korešpondoval s východiskami ministerstva ohľadne stavu sociálnej infraštruktúry:

- » *Nedostatok kapacít zariadení sociálnych služieb. Prevyšujúci dopyt najmä po domovoch dôchodcov.*
- » *Potreba zvýšiť ekonomickú udržateľnosť veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb (pričom konkrétne porovnania ekonomických výsledkov nie sú v texte ROP uvedené).*

¹⁷ Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR: Národný strategický referenčný rámec 2007 – 2013. Bratislava, 29.6.2007. s. 34.

¹⁸ Tamtiež. s. 75.

¹⁹ Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR: Regionálny operačný program. Bratislava, september 2007. s. 80

²⁰ Tamtiež. s. 81

Finančný plán na prioritnú os 2 bol stanovený v celkovom objeme 270 mil. eur. Z toho príspevok ERDF predstavoval 229,5 mil. eur, zvyšok tvorilo spolufinancovanie z verejných zdrojov SR (15%). Celkový objem prostriedkov ERDF pre ROP na roky 2007 – 2013 predstavoval 1,445 mld. eur, na prioritnú os 2 teda bolo alokovaných 16%.

Miesto realizácie projektov bolo definované ako územie cieľa Konvergencia, tj. celé územie SR okrem Bratislavského samosprávneho kraja, investície mali byť teda smerované:²¹

- » *do inovačných a kohéznych pólův rastu*
- » *v prípade budovania nových zariadení do tzv. pólův rastu s počtom obyvateľov nad 5 000, ktoré zabezpečujú väčšiu obslužnosť územia (120 takýchto obcí).*
- » *výnimočne mimo pólův rastu (funkčne potrebné v príslušnom regióne a ekonomicky udržateľné existujúce zariadenia v minulosti umiestnené mimo miest a obcí; zariadenia potrebné z hľadiska ich typu a spádového územia; komunitné centrá podpory marginalizovaných rómskych skupín)*

Oprávnení prijímatelia v rámci PO 2 boli definovaní ako verejní a súkromní zriaďovatelia zariadení sociálnych služieb, zariadení sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately.

4.1.1.2 Prvá revízia ROP

V roku 2010, tj. v polovici programového obdobia 2007 – 2013, Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja ako riadiaci orgán ROP (ďalej len RO) inicioval revíziu ROP na základe výsledkov priebežnej implementácie a analýzy dôvodov revízie ROP. Faktormi iniciácie revízie boli: nová priorita (Európske hlavné mesto kultúry Košice 2013), odstraňovanie následkov povodní a ťažkosti s vykonávaním niektorých oblastí podpory ROP.

V októbri 2010 vydalo Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja dokument na objednávku vypracovaný externou konzultantskou firmou - **Analýza dôvodov revízie Regionálneho operačného programu, vrátane návrhu konkrétneho riešenia revízie a vplyvu na stratégiu programu.**²²

Na základe tejto analýzy vypracovalo ministerstvo ako riadiaci orgán ROP²³ novú stratégiu ROP. Hlavné **dôvody potreby revízie** boli tieto (najmä prvé dva):

A. Socio-ekonomické zmeny v spoločnosti – ktorými sa myslí demografický trend starnutia populácie a najmä svetová hospodárska kríza

Analýza odporúča v budúcnosti prostredníctvom ROP podporovať rast kapacít infraštruktúry sociálnych služieb a to predovšetkým zariadenia sociálnych služieb pre osoby v dôchodkovom veku, keďže z dôvodu starnutia populácie sa predpokladá ďalší rast dopytu po nich (dopyt už vtedy prevyšoval dostupné kapacity). Pričom autori analýzy odporúčajú skôr budovať nové zariadenia sociálnych služieb, ktorých výstavba je považovaná za ekonomicky výhodnejšie riešenie ako investície do existujúcich zariadení (toto tvrdenie nie je v dokumente podložené žiadnymi číslami).

Druhý faktor – kríza – ovplyvnil správanie žiadateľov o nenávratný finančný príspevok z ROP, uchádzači obmedzujú svoje projektové plány vzhľadom na ich nevyhnutné spolufinancovanie z vlastných prostriedkov. Tento faktor pravdepodobne tiež ovplyvnil nenaplnené plány počtov projektov prioritnej osi 2. Čo sa týka ďalších vplyvov krízy na implementáciu ROP, vláda SR deklarovala záujem zvýšiť a zrýchliť čerpanie prostriedkov na vybrané priority – preferované investície najmä do opatrení podľa vlády zvyšujúcich zamestnanosť a podporujúcich ekonomický rast.

²¹ Tamtiež. s. 81

²² Euro Finance Consulting s.r.o.: Analýza dôvodov revízie Regionálneho operačného programu, vrátane návrhu konkrétneho riešenia revízie a vplyvu na stratégiu programu. Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja, Bratislava, 6.10.2010.

²³ Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja SR bola počas roku 2010 zrušená, zodpovednosť za riadenie a správu ROP prešla na Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja.

B. Legislatívne zmeny v oblasti školstva, cestovného ruchu a sociálnej oblasti

V oblasti sociálnych služieb bol prijatý zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách, ktorý nahradil zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci. Nová legislatíva je viac v súlade s princípmi deinštitucionalizácie a nezávislého života klientov sociálnych služieb. Uzákonnuje prednosť poskytnutia sociálnej služby v zariadeniach s kapacitou nižšou ako 40 klientov. Toto je v priamom rozpore s pôvodnou verziou ROP, kde sú pri nových projektoch rozvoja sociálnej infraštruktúry uprednostňovaní poskytovatelia s kapacitou minimálne 50 klientov (pôvodná stratégia ROP sa odvolávala na lepšiu finančnú udržateľnosť väčších inštitucionálnych zariadení). Stratégia ROP sa tak stala protismerná, dostala sa do kontradikcie s národnou legislatívou.

Na nadnárodnej úrovni tiež došlo k legislatívnej zmene prijatím nariadenia Rady (ES) 1341/2008 z 18. decembra 2008, ktorým sa v súvislosti s určitými projektmi generujúcimi príjmy mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1083/2006 o Európskom fonde regionálneho rozvoja, Európskom sociálnom fonde a Kohéznom fonde. Podľa uvedených nariadení projekt generujúci príjmy je aj projekt zahŕňajúci investíciu do infraštruktúry, ktorej užívanie je spolplatené a priamo uhradené užívateľmi. Žiadatelia o príspevok pri takýchto projektoch musia pri výpočte celkových oprávnených výdavkov (na základe ktorých bude určená výška podpory na konkrétny projekt) vziať do úvahy budúce príjmy, ktoré vzniknú v súvislosti s realizáciou projektu. „Oprávnené výdavky na projekty generujúce príjmy nepresiahnu súčasnú hodnotu investičných nákladov očistenú o súčasnú hodnotu čistých príjmov z investície za stanovené referenčné obdobie.“²⁴ Pri projektoch, kde sa nedajú dopredu odhadnúť príjmy, sa príjmy vygenerované do piatich rokov od ukončenia investície odpočítajú z vykázaných výdavkov. Toto sa zohľadní v žiadosti o záverečnú platbu.

Do decembra 2008 bola platná výnimka na projekty, ktorých celkové náklady sú nižšie ako 200 000 eur. Od decembra 2008 sa uvedené pravidlá týkajú projektov, ktorých celkové náklady sú vyššie ako 1 mil. eur.²⁵ V praxi z týchto nariadení pre žiadateľa o podporu z fondov vyplýva povinnosť spolu so žiadosťou predložiť finančnú analýzu projektu, kde identifikuje odhadované príjmy projektu. Na základe tejto finančnej analýzy sa v prípade tzv. projektov generujúcich príjmy stanoví výška nenávratného finančného príspevku (metodika na vypracovanie finančnej analýzy je vždy uverejnená ako súčasť konkrétnej výzvy).

C. Nenaplnené očakávania – menší záujem potenciálnych žiadateľov o niektoré oblasti a naopak

Prioritná os 2 nenaplnila očakávania čo sa týka počtu podaných žiadostí o finančný príspevok. Naopak v polovici roku 2010 bol u tejto prioritnej osi zaznamenaný najväčší rozdiel – 204 projektov (136 schválených oproti plánovaným 340). V porovnaní s ostatnými prioritami ROP bol pozorovaný výrazne nižší záujem žiadateľov o získavanie príspevku na podporu zariadení sociálnej infraštruktúry.²⁶ Nižší záujem o príspevky prispel k faktu, že podpora infraštruktúry sociálnych služieb nepatrila po revízii medzi prioritné osi urýchleného čerpania ROP. Osobitné dôvody nízkeho záujmu o čerpanie boli identifikované aj v **pravidelnom hodnotení realizácie ROP** vypracovanom v apríli 2010 ďalšou externou poradenskou firmou:²⁷

- » *náročnosť investície z hľadiska dodržiavania predpisov definujúcich kapacitné, hygienické a iné špecifika podporovaných typov zariadení (vzhľadom na prijatý nový zákon o sociálnych službách);*
- » *niektorých zriaďovateľov ZSS odrádza neistota z titulu generovania tzv. čistých príjmov z projektu (vzhľadom na priame platby od klientov, napr. domovy dôchodcov) a následná povinnosť vrátiť poskytnutý príspevok (resp. jeho časť) alebo nižší poskytnutý nenávratný finančný príspevok.*

²⁴ Nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 z 11.7.2006. Úradný vestník Európskej únie, 31.7.2006

²⁵ Nariadenie Rady (ES) č. 1341/2008 z 18.12.2008. Úradný vestník Európskej únie, 24.12.2008.

²⁶ Euro Finance Consulting s.r.o.: Analýza dôvodov revízie Regionálneho operačného programu, vrátane návrhu konkrétneho riešenia revízie a vplyvu na stratégiu programu. Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja, Bratislava, 6.10.2010. s. 27.

²⁷ Alpex export-import, spol. s r.o.: Pravidelné hodnotenie doterajšej realizácie ROP k 15.4.2010. Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja, Bratislava, apríl 2010. s. 93

D. Zmena priorít na národnej a nadnárodnej úrovni

Vláda pristúpila k zmene priorít vzhľadom na prebiehajúcu hospodársku krízu. Prioritou vlády sa stali najmä investície do infraštruktúry vzdelávania, o ktoré bol najväčší záujem zo strany žiadateľov a za ktorými vláda videla aj podporu v kríze upadajúceho stavebníctva. Okrem PO1 - Infraštruktúra vzdelávania vláda preferovala urýchlené čerpanie v PO 4 - Regenerácia sídiel, kde si tiež sľubovala výrazný pozitívny efekt na hospodársky rast a zamestnanosť. Z nami sledovanej PO 2 sa medzi prioritné oblasti čerpania vtedajšej vlády dostalo len budovanie nových zariadení sociálnej infraštruktúry.

Autori analýzy dôvodov revízie spomínajú aj zmeny v smerovaní sociálnej politiky na európskej úrovni - podpora prechodu z inštitucionálnej na komunitnú sociálnu starostlivosť, podpora deinštitucionalizácie a navrhujú ich zohľadniť v revízii ROP.

E. Zavedenie eura

V čase prípravy ROP sa v súlade s oficiálnymi odhadmi a očakávaniami pri stanovení finančného plánu ROP, ako aj pri výpočte predpokladanej výšky jednotlivých projektov aplikoval výmenný kurz 32,600 SKK/eur. Posilnenie SKK v priebehu roku 2008, na základe ktorého bol stanovený konverzný kurz, spôsobilo reálne zníženie výšky celkového objemu finančných prostriedkov pre ROP v SKK z približne 55,42 mld. Sk na 51,214 mld. Sk, čo predstavuje rozdiel viac ako 4,20 mld. Sk.

4.1.1.2.1 Priebežný stav čerpania pred 1. revíziou

K 30.9.2010 bolo v Prioritnej osi 2 - Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a kurately schválených spolu 136 žiadostí o príspevok, prijatých žiadostí bolo 287. Nižší počet podaných žiadostí ako sa predpokladalo bol sklamaním, na druhej strane prekvapením pre RO ROP bola vyššia priemerná finančná hodnota jednej žiadosti.

Celková pôvodná alokácia na PO 2 bola 270 mil. eur, z toho zhruba 184,7 mil. eur určených na sociálne služby poskytované dospelým klientom, 35,3 mil. eur rozvoju detskej sociálnej infraštruktúry a presne 50 mil. eur určených na budovanie nových zariadení sociálnych služieb.²⁸

K 30.9.2010 bolo na 136 schválených žiadostí viazaných spolu 209 362 523 eur, z toho až 99 357 767 eur (schválených 47 projektov zo 131) na budovanie novej infraštruktúry sociálnych služieb, čo je takmer dvojnásobok pôvodnej alokácie. **Takmer polovica schválených finančných objemov v rámci prioritnej osi 2 bola tak k 30.9.2010 schválená na stavbu nových veľkokapacitných zariadení sociálnych služieb.** Na podporu existujúcich zariadení pre deti bolo schválených len 8 797 862 eur (schválených 10 projektov zo 16 žiadostí) a na podporu zariadení pre dospelých to bolo 101 206 893 eur (79 projektov zo 140). Finančná alokácia PO 2 bola vtedy vyššia ako celková finančná hodnota schválených žiadostí o 60 637 477 eur.

Čo sa týka alokácie prostriedkov v ostatných prioritných osiach ROP - v súlade s deklarovanými prioritami vlády SR bol už k 30.9. 2010 schválený väčší objem finančných príspevkov, ako predstavovala celková alokácia v Prioritnej osi 1 - Infraštruktúra vzdelávania a to až o celých 281 037 635 eur! Toto malo za následok, že celková alokácia na ROP bola už k 30.9.2010 schválená na 101%. K tzv. nadschváleniu objemu finančných prostriedkov došlo bez predchádzajúcej realokácie. Riadiaci orgán ROP a vtedajšia vláda SR tento krok odôvodňovali ako reakciu na krízu. Predpokladali pozitívny vplyv na zamestnanosť a ekonomický rast predovšetkým v sektore stavebníctva.

²⁸ Pozn.: všetky uvedené sumy predstavujú celkové sumy = zdroje ERDF + ŠR + zdroje prijímateľa

4.1.1.2.2 Odporúčania k vykonaniu revízie ROP

Autori analýzy dôvodov revízie ROP odporúčali navýšiť alokáciu v PO 1 o cca 60 mil. eur. Vo vzťahu k PO 2 to znamenalo presunúť 16,5 mil. eur z opatrenia podporujúce zariadenia pre deti do PO 1 – Infraštruktúra vzdelávania, čo bolo považované za efektívnejšie investície.

Aj napriek tomu, že autori v správe spomínajú zmeny priorít v sociálnych službách na úrovni EÚ ako deinštitucionalizácia, znižovanie kapacít pobytových zariadení sociálnych služieb apod., v záverečnom hodnotení PO 2 odporúčajú ďalej len budovať nové zariadenia sociálnych služieb. Nové trendy na európskej úrovni sa v ich odporúčaní nijako konkrétne neodrazili (až na všeobecné odporúčanie v zmysle: zohľadniť aktuálne poznatky a trendy v oblasti). Avšak práve s odvolaním sa na nové trendy na úrovni EÚ v oblasti sociálnej infraštruktúry nebol predpokladaný výrazný rast záujmu o čerpanie prostriedkov z PO 2. Aj preto odporučili znížiť alokáciu v rámci osi a to predovšetkým o finančné prostriedky určené na zariadenia pre deti, kde sa vzhľadom na novú legislatívu očakával prechod od inštitucionálnych zariadení na služby rodinného typu.

Preferencie vládnych predstaviteľov ohľadom výstavby nových zariadení sociálnych služieb boli zapracované do finančného plánu alokácie osi. Navrhovalo sa presunúť 59,350 mil. eur z podpory sociálnych zariadení pre dospelých klientov a ďalších 10 mil. eur z podpory sociálnej infraštruktúry pre deti, na podporu výstavby nových sociálnych zariadení s novou celkovou alokáciou vo výške 119 350 000 eur.

4.1.1.3 Druhá verzia ROP (schválená 2.8.2011)

Dňa 29.10.2010 bol Európskej komisii predložený návrh novej verzie ROP. EK ho posudzovala do februára 2011 a vzniesla dodatočné požiadavky, ktoré si vyžadovali opravy najmä časti týkajúcej sa stratégie podpory oblasti sociálnej infraštruktúry. Prepracovaná verzia bola opätovne predložená EK 10.5.2011.

Vtedajší stav sociálnej infraštruktúry v SR opisuje revidovaný ROP takto „nevyhovujúca infraštruktúra, nedostatočná vybavenosť a zastaranosť stavebných objektov, chýbajúca bezbariérovosť a signalizácia pre osoby so zdravotným postihnutím, nízka dostupnosť zariadení sociálnych služieb. Súčasný stav v uvedenej oblasti nezodpovedá moderným poznatkom, zámerom a potrebám v oblasti predchádzania sociálnemu vylúčeniu, a to u všetkých skupín populácie.“²⁹ Kým prvá verzia sa snažila riešiť skôr nedostatočné celkové kapacity zariadení sociálnych služieb, revidovaná verzia sa už viac zamerala na kvalitatívne aspekty infraštruktúry sociálnych služieb v SR so zreteľom na sociálnu inklúziu klientov ZSS.

V procese prípravy revízie ROP boli zohľadnené nasledovné požiadavky Európskej komisie a partnerov RO pre ROP. Nová verzia ROP preto:

- » *Zohľadňuje princípy DI.*
- » *Nevytvára podmienky na ďalšiu podporu stredno- až veľkokapacitných pobytových zariadení internátneho (kolektívneho) typu. V ROP V2 sa uvádza: „stratégia ROP by mala byť v rokoch 2011-2015 orientovaná výlučne na podporu procesov deinštitucionalizácie na Slovensku.“³⁰*
- » *podporuje sociálnu inklúziu marginalizovaných rómskych komunít formou podpory komunitných centier (ich budovanie, rekonštrukcia, modernizácia a vybavenie).*

Pokiaľ v prvej polovici programového obdobia bol cieľ PO 2 napĺňaný rekonštrukciami, rozširovaním, modernizovaním existujúcich zariadení sociálnych služieb (prioritne veľkokapacitných, tj. nad 50 klientov) ako aj výstavbou nových, od roku 2011 sa stratégia ROP v oblasti sociálnej infraštruktúry podstatne zmenila.

²⁹ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Regionálny operačný program – revidovaná verzia. Bratislava, august 2011. s. 37.

³⁰ Tamtiež. s. 47

Cez ROP sú, resp. budú podporované už len dve skupiny aktivít:³¹

- » *pilotné deinštitucionalizačné projekty existujúcich zariadení sociálnych služieb a zariadení sociálnej ochrany detí a sociálnej kurately (výstavba, rekonštrukcia, rozširovanie, modernizácia infraštruktúry zariadení a s tým súvisiace obstaranie vybavenia, vrátane IKT);*
- » *projekty komunitných centier s cieľom posilnenia sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít (ich budovanie, rekonštrukcia, modernizácia a vybavenie) centier.*

Nová stratégia ROP teda podporuje deinštitucionalizáciu sociálnych služieb pričom samotný pojem deinštitucionalizácia je definovaný ako proces, ktorý „zahŕňa premenu miesta, obsahu a organizácie poskytovania starostlivosti t.j. ide o transformáciu poskytovateľov (najmä zariadení) a zároveň zmenu prístupu v poskytovaní starostlivosti (rekvalifikácia zamestnancov, prehľbovanie kvalifikácie a pod.). Súčasťou procesu deinštitucionalizácie je aj dôraz na maximálnu podporu individualizovaných služieb a opatrení, ktoré umožnia klientom zotrvať v ich prirodzenom prostredí, podporu vytvárania deinštitucionalizovaných typov zariadení na báze prirodzeného, štandardného bývania.“³²

V druhej verzii ROP sú stanovené nové cieľové ukazovatele do roku 2015 nasledovne:

- » *20 podporených pilotných DI projektov;*
- » *50 technicky zhodnotených či novovybudovaných komunitných centier pre marginalizované rómske komunity.*

Pôvodné cieľové ukazovatele na rok 2015 boli upravené takto:

- » *80 technicky zhodnotených zariadení sociálnej infraštruktúry (pôvodne až 310)*
- » *45 novovybudovaných zariadení sociálnej infraštruktúry (pôvodne 30)*

Výstupom podľa revidovanej verzie ROP má byť spolu 400 nových a kvalitnejších sociálnych služieb (to je o 10 viac) a 300 000 m² zateplenej plochy. Dopadom malo byť priemerné zníženie energetickej náročnosti budov o 25% (pôvodne 20%) a úspora energie o 200 000 GJ ročne. Nová stratégia reaguje na ekologické trendy a novým core indikátorom v PO 2 sa stalo využívanie obnoviteľných zdrojov energie (zvýšenie výkonu z takýchto zdrojov na 0,3 MW). Ďalším novým core indikátorom sa stalo 100 podporených projektov informačnej spoločnosti v rámci zrealizovaných projektov rozvoja sociálnej infraštruktúry. Jediný ukazovateľ, ktorého cieľová hodnota sa nezmenila je dopad na zamestnanosť – obe verzie ROP predpokladajú vytvorenie 300 nových pracovných miest.

Vzhľadom na nový strategický koncept DI na národnej a na EÚ úrovni sa zmenil aj charakter oprávnených intervencií:

- » *„Podpora transformácie existujúcich zariadení s cieľom zabezpečiť dostupnosť komunitných služieb rešpektujúc princípy ľudských práv a rovnosti príležitostí. Zámerom je transformácia podmienok, v ktorých sú poskytované sociálne služby, sociálnoprávna ochrana detí a sociálnej kurately. Intervencie sú zamerané aj na obstaranie vybavenia, vrátane IKT.*
- » *Posilnenie sociálnej inklúzie marginalizovaných rómskych komunít v rámci komplexného prístupu – vybrané miestne samosprávy so schválenými lokálnymi stratégiami komplexného prístupu“³³*

Miesto realizácie projektov:

Druhá verzia ROP už nepodporuje budovanie nových zariadení v póloch rastu s počtom obyvateľov nad 5 000. Ostatné špecifikácie možných miest realizácie projektov ostali oproti predchádzajúcej verzii nezmenené.

³¹ Tamtiež. s. 112

³² Tamtiež. s. 46

³³ Tamtiež. s. 114

Oprávnenými prijímateľmi v rámci PO 2:

- » *verejní a súkromní zriaďovatelia / zakladatelia zariadení, v ktorých sa uskutočňuje DI a transformácia na komunitnú, resp. náhradnú rodinnú starostlivosť;*
- » *zriaďovatelia / zakladatelia tzv. komunitných centier.*

4.1.1.3.1 Priebežný stav čerpania v PO 2

K februáru 2011 sa sumy schválených žiadostí o NFP jednotlivých podporovaných opatrení (tj. podpora existujúcich zariadení pre deti, dospelých a budovanie nových) prakticky nezmenili od stavu ku 30.9.2010 uvedenom v analýze dôvodov revízie ROP (viď vyššie, časť Prvá revízia ROP).

Prebehla však realokácia prostriedkov v rámci ROP a to do Prioritnej osi 1 – Infraštruktúra vzdelávania vzhľadom na už spomínané nadschválenie projektov. Nová celková alokácia PO 2 po revízii predstavuje 248 586 960 eur, čo je o 21 413 040 eur menej oproti pôvodnej verzii. V septembri 2010 bola podľa spomínanej analýzy voľná finančná alokácia v PO2 v objeme 60 637 477,41 eur. Indikatívna zostávajúca celková alokácia revidovanej stratégie ROP bola vo februári 2011 presne 44 150 000 eur, tj. rozdiel 16 487 477,41 eur. Z toho vyplýva, že Riadiaci orgán ROP sa pridržal odporúčaní analýzy dôvodov revízie zo septembra 2010, kde bol navrhovaný presun finančných prostriedkov do PO 1 z opatrenia na podporu existujúcich zariadení sociálnej infraštruktúry pre deti vo výške 16,5 mil. eur. Rozdiel medzi zmenou celkovej alokácie PO 2 a hodnotou presunu prostriedkov do PO 1 predstavuje výšku úspor v PO 1 (zhruba 4,9 mil. eur).

4.1.1.4 Tretia verzia ROP (schválená 23.5.2012)

Na prelome rokov 2011 a 2012 prebiehala intenzívna diskusia na tému – ako riešiť dofinancovanie nadschválených projektov v rámci PO 1. Časť členov Monitorovacieho výboru pre ROP presadzovala presun akýchkoľvek voľných, ešte neprerozdelených finančných prostriedkov v rámci všetkých prioritných osí ROP do PO 1. A to bez ohľadu na plnenie stratégie ROP prostredníctvom cieľov ostatných PO. Ďalšia skupina Monitorovacieho výboru ROP preferovala realokáciu prostriedkov z iných operačných programov, napr. OP Informatizácia spoločnosti. Tretiu názorovú skupinu predstavovala EK, ktorá sa stavia proti takýmto realokáciám na úkor dosahovania príslušných cieľov štrukturálnych fondov a navrhovala doplniť chýbajúce zdroje zo ŠR SR.

Zastúpenie Riadiaceho orgánu ROP sa nakoniec rozhodlo riešiť deficit finančných prostriedkov v PO 1 cestou úspor v rokoch 2011 – 2015 z ostatných prioritných osí ROP, a to „na základe znížených rozpočtov projektov po verejných obstarávaní, nepreplatených neoprávnených výdavkov, nedočerpaných finančných prostriedkov, nezrealizovaných projektov, vrátených finančných prostriedkov z titulu nezrovnalostí, generovania čistých príjmov a pod.“³⁴

Tento princíp presunov úspor v realizovaných projektoch ROP bol už aplikovaný v prvej revízii ROP, kedy boli **k februáru 2011** v PO 1 dosiahnuté úspory vo výške 30,3 mil. eur. V rámci PO 2 – PO 5 boli vtedy dosiahnuté úspory spolu 22,8 mil. eur „na základe zrušených projektov, úspor po verejnom obstarávaní, nezrovnalostí s finančným dopadom, dobrovoľne nedočerpaných prostriedkov a pod.“³⁵ Za PO 1 to bolo vtedy 4 913 038 eur.³⁶

Za obdobie **február - december 2011** boli v PO 2 dosiahnuté a do PO 1 následne presunuté úspory vo výške 4 857 209 eur.³⁷

Finančné prostriedky fixované na pilotné projekty DI a komunitné centrá pre MRK ostali súčasťou stratégie ROP v rovnakej výške ako v predchádzajúcej verzii – tj. presne 44 155 690 eur.

³⁴ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Interná analýza dôvodov na vykonanie druhej revízie ROP k 31.12.2011. Bratislava, 16.1.2012. s. 3

³⁵ Tamtiež. s. 4

³⁶ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Príloha č. 1 Internej analýzy dôvodov na vykonanie druhej revízie ROP k 31.12.2011. Bratislava, 16.1.2012.

³⁷ Tamtiež.

4.1.1.5 Štvrtá verzia ROP (schválená 11.10.2012)

Štvrtá revízia ROP bola rovnako ako predchádzajúca realizovaná za účelom riešiť deficit finančných zdrojov na krytie pohľadávok prijímateľov deklarovanych v žiadostiach o platbu v rámci PO 1. Oblasť podpory sociálnej infraštruktúry bez zmeny v porovnaní s predchádzajúcou verziou.

4.1.1.6 Aktuálny programový manuál pre ROP (schválený 14.12.2012)

Pokiaľ ROP je skôr strategický dokument, Programový manuál je záväzným riadiacim dokumentom RO pre ROP a poskytuje detailnejšie informácie o realizácii cieľov ROP na projektovej úrovni. Obsahom sa PM dá obrazne prirovnať k návodu na použitie ROP. Posledná verzia PM bola zverejnená 21.12.2012.

V súlade so súčasnou stratégiou ROP sú v rámci PO 2 v aktuálnom PM podporované dve skupiny oprávnených aktivít – podpora pilotnej fázy DI a rozvoj komunitných centier pre MRK. PM však navyše uvádza tretiu bližšie nešpecifikovanú skupinu - „podporné aktivity“.³⁸

Podrobnejšie sú oprávnené aktivity charakterizované pre DI ako aj pre komunitné centrá MRK takto:

- » *prístavba, nadstavba, stavebné úpravy, rekonštrukcia, modernizácia stavieb, napojenie stavieb na inžinierske siete, debarierizácia;*
- » *zvyšovanie energetickej hospodárnosti budov;*
- » *výstavba nových a dokončenie rozostavaných stavieb pre účely budovania nových objektov existujúcich zariadení (v prípade komunitných centier pre MRK aj rekonštrukcia existujúcich pre účely budovania nových zariadení komunitných centier);*
- » *obstaranie vnútorného a vonkajšieho vybavenia objektu súvisiaceho s účelom využitia stavby, vrátane IKT vybavenia;*
- » *projektové a inžinierske práce pre projekt.*

Oprávnení žiadatelia o nenávratný finančný príspevok na podporu pilotného prístupu DI sú „zriaďovatelia/zakladatelia zariadení sociálnych služieb a zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately **z verejného sektora** v zmysle príslušnej platnej legislatívy, v ktorých sa uskutočňuje deinštitucionalizácia a transformácia starostlivosti na komunitnú úroveň, resp. komunitného typu.“³⁹

- » *Vyšší územný celok ako zriaďovateľ zariadenia sociálnych služieb;*
- » *Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny ako zriaďovateľ detských domovov a detských domovov pre maloletých bez sprievodu;*
- » *neziskové organizácie ako zriaďovateľ/zakladateľ detského domova alebo ako vykonávateľ opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v detskom domove;*
- » *cirkvi a náboženské spoločnosti registrované ako zriaďovateľ/zakladateľ detského domova alebo ako vykonávateľ opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v detskom domove;*
- » *združenia ako zriaďovateľ/zakladateľ detského domova alebo ako vykonávateľ opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately v detskom domove;*

Využití prostriedky z ERDF na podporu pilotného projektu deinštitucionalizácie sociálnych služieb budú môcť len VÚC, keďže sú zriaďovateľmi zariadení s vysokou kapacitou.

³⁸ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Programový manuál Regionálneho operačného programu 2007-2013 - verzia 4.8. Bratislava, 14.12.2012. s. 43.

³⁹ Tamtiež. s. 45

Tabuľka 1

Aktuálny finančný plán opatrenia 2.1 - Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately (v eur, v bežných cenách na celé programové obdobie 2007 - 2013)

Štruktúra financovania podľa prijímateľa (v eur)	Verejné zdroje			Spolu	Súkromné zdroje (informatívne)
	ERDF	Štátny rozpočet SR	Regionálne rozpočty		
	203 274 984	35 872 056			
sektor verejnej správy - územná samospráva	85 %	10 %	5 %	239 647 040	500 000
sektor verejnej správy - organizácie štátnej správy	85 %	15 %	0 %		
súkromný sektor	80,75 %	14,25 %	0 %		

Zdroj: Programový manuál pre ROP (verzia 4.8)

V PM je stanovený limit celkových oprávnených výdavkov na podporený pilotný projekt DI vo výške 2,4 mil. eur. Minimálny limit výdavkov PM neurčuje.

Za účelom posúdenia efektívnosti vynaložených finančných prostriedkov v rámci realizácie konkrétnych projektov stanovuje RO pre ROP hodnoty smerných ukazovateľov (tj. benchmarks). Pre podporované skupiny aktivít opatrenia 2.1 sú to tieto:⁴⁰

DI existujúcich zariadení sociálnej infraštruktúry

- » celkové oprávnené výdavky na projekt / počet klientov zariadenia = v rozsahu 15 000 - 40 000 eur / klient
- » celkové oprávnené výdavky na projekt / podlahová plocha vybraných služieb = v rozsahu 1 000 - 1 500 eur / m² (pre ambulantné, terénne služby a rôzne služby pre rodiny)

Intervencie do komunitných centier

- » celkové oprávnené výdavky na projekt = podľa rôznych typov centier a investície do infraštruktúry do max 280 000 eur / projekt

Programový manuál tiež poskytuje doplnenie ukazovateľov na úrovni opatrení nad rámec schváleného ROP, kde sú ukazovatele definované na agregovanejšej úrovni. Pre nami sledované Opatrenie 2.1 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately sú to tieto v ROP nešpecifikované cieľové ukazovatele pre 2015):⁴¹

Výstup (v rokoch 2007 - 2010)

- » počet technicky zhodnotených zariadení sociálnych služieb = 70
- » počet novovybudovaných zariadení sociálnych služieb = 43
- » počet technicky zhodnotených zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately = 10
- » počet novovybudovaných zariadení na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately = 2

Výsledok

- » počet užívateľov zariadení, ktoré poskytujú kvalitnejšie a nové služby = 8 400

⁴⁰ Tamtiež. s. 87 - 88.

⁴¹ Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Príloha č. 3 Programového manuálu ROP - Ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu na úrovni opatrení ROP. Bratislava, 10.12.2012. s. 2-3.

Rovnako ďalšia príloha PM ROP definuje ukazovatele pre horizontálne priority na základe intervencií v rámci opatrenia 2.1 (cieľová hodnota na rok 2015):⁴²

Horizontálna priorita – **Marginalizované rómske komunity**

- » hodnota a počet projektov zhodnotenia sociálnej infraštruktúry pre MRK = 12 mil. eur, 23 projektov;
- » počet vytvorených pracovných miest pre príslušníkov MRK = 5;
- » počet nových a kvalitnejších služieb pre MRK = 26;
- » podiel príslušníkov MRK žijúcich v tzv. osadách užívajúcich podporenú infraštruktúru = 25%;

Horizontálna priorita – **Rovnosť príležitostí**

- » hodnota a počet projektov posilňujúcich rovnosť príležitostí = 30 mil. eur, 40 projektov;
- » hodnota projektov zameraných na debarierizáciu zariadení soc. infraštruktúry = 40 mil. eur;
- » počet vytvorených pracovných miest pre mužov = 130 a pre ženy = 170;

Horizontálna priorita – **Trvalo udržateľný rozvoj**

- » hodnota a počet projektov prispievajúcich k trvalo udržateľnému rozvoju = 170 mil. eur, 195 projektov;
- » priemerné zníženie energetickej náročnosti budov podporovaných zariadení = o 25%;
- » zvýšený inštalovaný výkon zariadení prostredníctvom obnoviteľných zdrojov energie = 0,3 MW;
- » zateplená plocha = 300 000 m²;
- » úspory energie realizovaním projektov = 200 000 GJ/rok;
- » počet vytvorených pracovných miest spolu = 300;

Horizontálna priorita – **Informačná spoločnosť**

- » Objem finančných prostriedkov a počet projektov prispievajúcich k informačnej spoločnosti = 120 mil. eur, 100 projektov.

4.2 EURÓPSKY SOCIÁLNY FOND (ESF)

4.2.1 OPERAČNÝ PROGRAM ZAMESTNANOSŤ A SOCIÁLNA INKLÚZIA (OP ZASI)

Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia si dáva za celkový cieľ „rast zamestnanosti, pokles nezamestnanosti, sociálnu inklúziu a budovanie kapacít“. Pričom pod budovaním kapacít sa myslí zvyšovanie kvality ľudských zdrojov.

Pôvodná verzia Operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia schválená EK 26.10.2007 prakticky nerieši oblasť sociálnych služieb, skôrobecne popisuje vtedajšiu situáciu. Z textu operačného programu je zrejmá priorita podpory zamestnanosti.

Prvá revízia OP ZaSI (bola realizovaná v novembri 2011 a prijatá EK dňa 10.2.2012) priniesla výraznú zmenu stratégie programu v oblasti sociálnych služieb. Do Prioritnej osi 2 – **Podpora sociálnej inklúzie** (Opatrenie 2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity) a tiež do Prioritnej osi 3 – **Podpora zamestnanosti, sociálnej inklúzie a budovanie kapacít v BSK** (Opatrenie 3.2 Podpora sociálnej inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie pracovného a rodinného života v BSK) bola pridaná nová rámcová aktivita „Podpora deinstitucionalizácie služieb starostlivosti“.

⁴² Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Príloha č. 4 Programového manuálu ROP – Ukazovatele pre horizontálne priority na úrovni opatrení ROP. Bratislava, 21.12.2012.

V nej sú obsiahnuté tieto podporované aktivity:

- » „príprava zamestnancov na alternatívne služby podpory;
- » program prípravy klientov inštitucionálnej starostlivosti na život v komunite;
- » vytvorenie systému poradenstva a monitoringu pilotných projektov, hodnotenia výsledkov, koordinácia partnerov vykonávajúcich program deinštitucionalizácie, vrátane jeho inštitucionálneho zabezpečenia;
- » podpora prevádzky alternatívnych komunitných služieb v zariadeniach realizujúcich pilotné projekty deinštitucionalizácie;
- » podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti o dieťa.“⁴³

Text druhej a ani tretej, tj. aktuálnej verzie OP ZaSI sa viac detailnejšie deinštitucionalizačným aktivitám nevenuje.

Programový manuál OP ZaSI (verzia 2.9 schválená 14.9.2012)

Súčasný programový manuál k OP ZaSI definuje podmienky čerpania príspevkov z ESF cez OP ZaSI.

Oprávnené územie pre projekty DI je územie celej SR, cez dve rôzne prioritné osi. A to sú už spomínané PO 2 a 3, pričom PO 3 sa týka zvlášť Bratislavského samosprávneho kraja (spadá do územného členenia podľa cieľa Regionálna konkurencieschopnosť a zamestnanosť) a pod PO 2 spadá ostatné územie SR (územné členenie podľa cieľa Konvergencia).

Oprávnené a neoprávnené výdavky a ostatné podrobnosti opatrení na podporu DI služieb starostlivosti budú konkrétne definované v príslušnom národnom projekte. Oprávnenými prijímateľmi by mali byť všetky subjekty, ktoré poskytujú sociálne služby podľa zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a vykonávajú opatrenia podľa zákona č. 305/2005 Z. z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele.

Tabuľka 2

Pravidlá stratégie financovania podľa foriem pomoci, jednotlivých zdrojov a prijímateľov

Prijímateľ	Organizácia štátnej správy	Iný subjekt verejnej správy	VÚC	Obec	Súkromný sektor (mimo schém štátnej pomoci)
Zdroj					
ERDF, ESF, Kohézny fond	85,0 %	85,0 %	85,0 %	85,0 %	80,75 %
Štátny rozpočet	15,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	14,25 %
Iný subjekt verejnej správy		5,0 %			
VÚC			5,0 %		
Obec				5,0 %	
Súkromný sektor					5,0 %

Zdroj: Programový manuál pre Operačný program Zamestnanosť a Sociálna inklúzia verzia 2.9 (pozn.: podiely vyjadrené k celkovým oprávneným výdavkom)

Na PO 2 OP ZaSI je celková finančná alokácia 187,8 mil. eur a na PO 3 je to 17 801 578 eur. Indikatívna suma prostriedkov na jednotlivé opatrenia na celé programové obdobie (spolu ESF + národné zdroje):⁴⁴

- » *Opatrenie 2.1 Podpora sociálnej inklúzie osôb ohrozených sociálnym vylúčením prostredníctvom rozvoja služieb starostlivosti s osobitným zreteľom na marginalizované rómske komunity - 84 083 530 eur.*
- » *Opatrenie 3.2 Podpora sociálnej inklúzie, rodovej rovnosti a zosúladenie pracovného a rodinného života v BSK - 8 031 593 eur.*

⁴³ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia - 2. verzia. Bratislava, november 2011.

⁴⁴ Finančný plán - Programový manuál OP ZaSI verzia 2.9

Cieľové ukazovatele a indikátory oboch PO podporujúcich DI proces z prostriedkov ESF sú v PM definované len na úrovni jednotlivých opatrení prioritných osí. Pričom nami sledované opatrenia majú 6 a 10 rôznych druhov rámcových aktivít, z ktorých jedna je venovaná podpore DI služieb starostlivosti. Indikátory ako počet podporených projektov, počet podporovaných osôb cieľovej skupiny, počet vytvorených lokálnych partnerstiev sociálnej inklúzie, počet vytvorených pracovných miest a rôzne iné indikátory zamestnanosti na úrovni celého opatrenia sú pre naše účely na príliš agregovanej úrovni a z pohľadu hodnotenia DI aktivít, resp. zdrojov na ne vynaložených nemajú žiadnu vypovedaciu hodnotu.

5. STRATEGICKÉ DOKUMENTY SR V OBLASTI SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

5.1 NÁRODNÉ PRIORITY ROZVOJA SOCIÁLNYCH SLUŽIEB

V roku 2005 vypracovalo Stredisko pre štúdium práce a rodiny na objednávku Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR správu **Národné priority rozvoja sociálnych služieb - teoreticko-metodologické východiská a komparácia**. Správa zdôvodňuje potrebu formulovania priorít v oblasti sociálnych služieb na celonárodnej úrovni. Autori práce upozorňujú na nízku kvalitu služieb a na chýbajúcu politickú vôľu ju zlepšiť. Od roku 1990 nebol v SR transformovaný ani jeden domov sociálnych služieb z iniciatívy štátu. Bol transformovaný len jeden detský domov - z iniciatívy neštátnej organizácie a s dotáciou zahraničnej nadácie.⁴⁵ V roku 2003 bolo podľa tejto správy z 230 zariadení sociálnych služieb (vrátane domovov dôchodcov) 148 zariadení s počtom obyvateľov minimálne 50, pričom veľkokapacitných zariadení s počtom klientov nad 151 bolo až 39. Okrem problémov s kvalitatívnou úrovňou poskytovaných sociálnych služieb v zariadeniach, s akými sme sa stretli v mnohých analýzach, je v tejto správe konštatované porušovanie občianskych práv klientov: „Nepísanou podmienkou pre prijatie do domova sociálnych služieb je zbavovanie občanov spôsobilosti na právne úkony“.⁴⁶

V júni 2009 Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny zverejnilo strategický dokument **Národné priority rozvoja sociálnych služieb** (ďalej NPRSS). Ako uvádza ministerstvo, dokument vyjadruje záujmy, úlohy a podporné opatrenia vlády SR v oblasti poskytovania sociálnych služieb na roky 2009 až 2013. Cieľ NPRSS je: „Zabezpečenie práva občanov na sociálne služby, zvýšenie kvality a dostupnosti sociálnych služieb s dôrazom na rozvoj nedostatkových sociálnych služieb alebo na rozvoj sociálnych služieb, ktoré v jednotlivých samosprávnych krajoch a obciach úplne chýbajú.“⁴⁷ Z cieľa a celkovo aj z dokumentu vyplýva záujem ministerstva riešiť predovšetkým identifikované kvantitatívne ako kvalitatívne problémy poskytovaných sociálnych služieb, teda riešiť hlavne nedostatok kapacít. V roku 2008 bol počet čakateľov na umiestnenie vo všetkých druhoch zariadení sociálnych služieb viac ako 16 846 (suma bez údajov z Košického samosprávneho kraja), čo predstavovalo zhruba polovicu počtu všetkých vtedajších klientov zariadení sociálnych služieb.⁴⁸ Toto číslo má však zníženú vypovedaciu schopnosť o reálnej situácii, keďže bežnou praxou je viacnásobné hlásenie sa záujemcov o umiestnenie do viacerých zariadení sociálnych služieb súčasne (najmä seniori).

Súčasťou dokumentu je SWOT analýza podmienok poskytovania sociálnych služieb, ktorá upozorňuje napríklad na tieto slabé stránky: slabé komunitné plánovanie, slabé podmienky pre zotrvanie občana v prirodzenom prostredí, nedostatočnosť a nerovnomernosť siete sociálnych služieb, neexistencia štandardov kvality služieb, slabú variabilitu služieb, nedostatočná kontinuita sociálnej a zdravotnej starostlivosti pri dlhodobej odkázanosti na pomoc inej osoby, nepostačujúci počet kvalifikovaných zamestnancov a neexistencia ich systematického vzdelávania, prehľbovania kvalifikácie. Analýzu vypracovalo ministerstvo v spolupráci so samosprávnymi krajinami.

⁴⁵ Išlo o projekt Občianskeho združenia Návrat v spolupráci s Krajským úradom v Žiline (zariadenie - Detský domov Necpaly).

⁴⁶ Tamtiež.

⁴⁷ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národné priority rozvoja sociálnych služieb. Bratislava, jún 2009.

⁴⁸ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národná správa o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie na roky 2008 - 2010. Bratislava, 2008.

Ministerstvo určuje dokumentom tieto národné priority:

1. „Podpora zotrvania klienta v prirodzenom prostredí rozvojom terénnych sociálnych služieb.
2. Rozvoj ambulantných sociálnych služieb a pobytových sociálnych služieb v zariadení s týždenným pobytom.
3. Zvýšenie kvality a humanizácia poskytovaných sociálnych služieb prostredníctvom rekonštrukcie, rozširovania, modernizácie a budovania zariadení sociálnych služieb.
4. Vzdelávanie zamestnancov v oblasti sociálnych služieb.“⁴⁹

Pre každú stanovenú národnú prioritu sa v dokumente nachádza podkapitola „Merateľné ukazovatele dosiahnutia priority do roku 2013“, ktorá však žiadne merateľné, teda presne kvantifikovateľné ukazovatele priority neurčuje. Ukazovatele sú (až na pár ojedinelých výnimiek) špecifikované len na neurčitej úrovni ako napríklad: zvýšenie podielu sociálnych služieb poskytovaných v domácom prostredí; zvýšenie počtu bezbariérových priestorov a budov; zvýšenie podielu odborných zamestnancov v sociálnych službách a pod.

NPRSS sú v súlade s princípmi DI, na ktorú sa aj dokument odvoláva ako na „prierezový princíp“ národných priorít a aj priorít EÚ. Aj tretia priorita „Zvýšenie kvality a humanizácia ZSS...“ kladie dôraz na zvýšenie počtu zariadení, ktoré umožnia prijímateľovi sociálnych služieb zotrvať vo svojej komunite a žiť v rodinnom type zariadenia. Pričom však nie je vysvetlené, aký typ zariadenia spĺňa charakter rodinného typu. Rovnako ani v princípe vyjadrená podpora procesom DI nie je v materiáli konkrétnejšie špecifikovaná a usmernená. Dá sa teda konštatovať, že dokument NPRSS SR z roku 2009 síce deklaruje princíp DI v sociálnych službách, avšak priamo ju nepodporuje.

Zostavené Národné priority rozvoja sociálnych služieb sú východiskom pre obce pri vypracovávaní komunitných plánov sociálnych služieb a pre samosprávne kraje pri tvorbe koncepcií rozvoja sociálnych služieb, ktoré obce a kraje vypracovávajú na základe zákona o sociálnych službách.⁵⁰

5.2 STRATÉGIA DEINŠTITUCIONALIZÁCIE SYSTÉMU SOCIÁLNYCH SLUŽIEB A NÁHRADNEJ STAROSTLIVOSTI

Prvým uceleným strategickým dokumentom jasne a konkrétne podporujúcim proces DI na národnej úrovni je **Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike** (ďalej Stratégia DI), vypracovaná Ministerstvom práce, sociálnych vecí a rodiny SR, ktorú vláda SR schválila 30.11.2011. V Stratégii sa uvádza: „Slovenská republika sa týmto dokumentom hlási k celosvetovému trendu systematického odstraňovania dôsledkov dlhodobu uplatňovaného, ale už historicky prekonaného modelu inštitucionálnej izolácie a segregácie ľudí vyžadujúcich dlhodobú pomoc a starostlivosť v špecializovaných zariadeniach, menovite detí v náhradnej starostlivosti a ľudí so zdravotným postihnutím, seniorov, a jeho nahradenie alternatívnym modelom služieb a opatrení, svojím charakterom čo najviac podobným podmienkam bežného života. Základným zámerom deinštitucionalizácie v Slovenskej republike je vytvorenie a zabezpečenie podmienok pre nezávislý a slobodný život všetkých občanov, odkázaných na pomoc spoločnosti, v prirodzenom sociálnom prostredí komunity, prostredníctvom komplexu kvalitných alternatívnych služieb.“

Stratégia vychádza z mnohých medzinárodných štúdií, dohovorov, deklarácií či iných východísk a záväzkov riešiacich oblasť poskytovania sociálnych služieb (Dohovor OSN o právach so osôb so zdravotným postihnutím, Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia pre roky 2010 – 2020, Európska sociálna charta, Správa ad-hoc expertnej skupiny o prechode z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť, Deinštitucionalizácia a komunitné služby – zisky a náklady...). Podľa prijatej Stratégie by deinštitucionalizáciou mali prejsť prioritne zariadenia sociálnych služieb poskytujúce služby zdravotne postihnutým osobám.

⁴⁹ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národné priority rozvoja sociálnych služieb. Bratislava, jún 2009.

⁵⁰ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR. Bratislava, november 2011.

Deinštitucionalizácia sociálnych služieb by mala podľa stanovenej Stratégie prebiehať v 2 fázach – pilotnej (2011 – 2015) a na základe výsledkov pilotov by sa mala realizovať DI ostatných zariadení sociálnych služieb (2016 – 2020). Finančné zdroje na kapitálové investície do infraštruktúry pilotných projektov DI mali byť dostupné cez **Regionálny operačný program** zhruba vo výške 20 mil. eur z **ERDF**. Viac možností program už neposkytuje, suma voľných finančných prostriedkov limituje počet pilotných projektov. Voľné zdroje by sa mali vo vybraných pilotných projektoch použiť na výstavbu domov pre podporované bývanie a rekonštrukciu vhodných priestorov pre komunitné služby.

Druhým, podporným finančným zdrojom procesu DI v jeho prvej fáze by mal byť **ESF**. Cez **Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia** (Prioritná os 2, opatrenia 2.1 a Prioritná os 3, opatrenie 3.2) by sa mala realizovať príprava poskytovateľov a prijímateľov sociálnych služieb i verejnosti s rozpočtom 2,55 mil. eur, z toho minimálne 1,05 mil. eur by malo byť vyčlenených na národný projekt DI a 1,5 mil. eur na pilotné transformačné projekty.

Na Stratégiu ako základný dokument pre uskutočnenie DI sociálnych služieb nadväzuje Národný akčný plán DI prijatý v decembri 2011 a Koncepcia zabezpečovania výkonu súdnych rozhodnutí v detských domovoch na roky 2012 – 2015 s výhľadom do roku 2020 (Plán transformácie a deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti).

5.3 NÁRODNÝ AKČNÝ PLÁN DI

Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 – 2015 (ďalej Akčný plán DI) definuje konkrétne čiastkové ciele, opatrenia a časový harmonogram pre naštartovanie procesov DI v jeho pilotnej fáze.

Podporná, tzv. mäkká časť pilotného procesu DI (napríklad vzdelávanie, poradenstvo, monitoring, supervízia či verejná informačná kampaň zameraná na dotknuté komunity) financovaná z ESF cez OP ZaSI by mala byť podrobne definovaná v pripravovanom Národnom projekte podpory DI služieb starostlivosti (ďalej Národný projekt DI). Projekt by mal obsahovať tieto rámcové aktivity:⁵¹

1. *Podpora a príprava prijímateľov a poskytovateľov sociálnych služieb na DI. Identifikácia pilotných projektov by mala prebehnúť formou širokého monitoringu viacerých vybraných zariadení sociálnych služieb, na základe ktorého bude vybraný užší počet zariadení (16). Ich manažmentu a zástupcom VÚC bude poskytnuté odborné vzdelanie a príprava na riadenie procesov DI a transformácie. Následne by mali zástupcovia zariadení vypracovať konkrétne transformačné projekty, z ktorých najlepšie sa stanú pilotnými projektmi DI a tieto zariadenia sa budú uchádzať o finančný príspevok z ROP (ERDF) na podporu infraštruktúry sociálnych služieb. Akčný plán predpokladá výber zhruba 5 – 8 pilotných projektov. Všetkým ich pracovníkom a prijímateľom by malo byť v rámci Národného projektu DI poskytnuté komplexné vzdelávanie na podporu odborných kompetencií pri prechode z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť.*
2. *Podpora zamestnania osôb so zdravotným postihnutím. Systém podpory zamestnávania v miestnej komunite. Táto aktivita predpokladá zapojenie úradov práce, miestnych zamestnávateľov či agentúry podporovaného zamestnávania a samosprávu.*
3. *Podpora projektovania architektonicky funkčnej infraštruktúry spĺňajúcej podmienky univerzálneho navrhovania (univerzálny dizajn). Nové komunitné služby by tak mali byť dostupné pre všetkých, bez ohľadu na zdravotné postihnutie.*
4. *Podpora miestnych komunit. Informačná kampaň o procese DI na národnej i lokálnej úrovni.*

⁵¹ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 – 2015. Bratislava, december 2011.

5.4 PÔSOBENIE TRETIEHO SEKTORA V PROCESSE PODPORY DEINŠTITUCIONALIZÁCIE

Počas monitorovaného obdobia 2007 – 2012 prebehlo niekoľko advokačných iniciatív mimovládnych organizácií (ďalej MVO) zameraných na prechod k deinštitucionalizovanej starostlivosti. Aj napriek tomu, že o ich priebeh či výsledky sa v oficiálnych dokumentoch na národnej úrovni nespomínajú, mali istý vplyv na vývoj a smerovanie sociálnych služieb.

Vo februári 2009 upozornilo SocioFórum formou žiadosti⁵² Monitorovací výbor ROP na nesúlad vtedy platnej stratégie operačného programu s účinnou legislatívou o sociálnych službách. Išlo o stav pred prvou revíziou ROP, kedy stratégia podporovala ešte zariadenia s počtom klientov nad 50 a nový zákon nízkokapacitnejšie zariadenia do 40 klientov (viac v časti 2.1). SocioFórum navyše upozornilo, že podporou veľkokapacitných zariadení dochádza k diskriminácii súkromných poskytovateľov sociálnych služieb, keďže tí väčšinou poskytujú služby v modernejších, nízkokapacitných zariadeniach. Autori žiadosti sa odvolávajú na medzinárodnú štúdiu Deinštitucionalizácia a komunitné bývanie – zisky a náklady a varujú RO pred používaním prostriedkov EÚ na ďalšiu „podporu a predĺžovanie životnosti neperspektívnych veľkokapacitných inštitúcií.“⁵³ SocioFórum žiadalo urýchlenú zmenu ROP, keďže v tej dobe sa pripravovali prvé výzvy na čerpanie finančných prostriedkov z ERDF. Neuspelo a 25.5.2009 boli RO pre ROP vyhlásené prvé výzvy na predkladanie žiadostí o NFP na podporu existujúcich zariadení pre deti a dospelých klientov.

V októbri 2010 SocioFórum vyzvalo ministra práce, sociálnych vecí a rodiny k zmene Národných priorít rozvoja sociálnych služieb 2009 – 2013 najmä z dôvodu ich nejednoznačnosti. Ministerstvo sa v dokumente miestami hlási k všeobecným princípom DI, ale v konečnom dôsledku ďalej podporuje dovtedajšie, tradičné postupy. Zástupcovia SocioFóra ďalej tiež navrhovali na národnej úrovni vypracovať stratégiu DI sociálnych služieb.⁵⁴ Hoci národné priority ostali nezmenené, ministerstvo nakoniec vypracovalo stratégiu DI aj vďaka výraznej asistencii tretieho sektora.⁵⁵

6. AKTUÁLNY VÝVOJ

Súčasná vláda SR prijala v júni 2012 **Národný program reforiem SR**, ktorý obsahuje kapitolu Sociálna inklúzia. Vláda vyjadrila záujem pokračovať v programoch venujúcim sa marginalizovaným rómskym komunitám (budovanie komunitných centier) avšak o deinštitucionalizácii, či transformácii sociálnych služieb nie je v dokumente zmienka. Vláda sa len všeobecne zaväzuje zabezpečiť dostupnosť a kvalitu sociálnych služieb. „Vláda SR bude pokračovať v zlepšovaní kvality sociálnych služieb zefektívnením systému viaczdrojového financovania sociálnych služieb v záujme súčinnosti a previazanosti medzi verejnými financiami a inými zdrojmi. Vytvorí sa objektívnejšie podmienky na hodnotenie kvality poskytovanej sociálnej služby.“ DI teda nepatrí medzi priority súčasnej vlády SR, čo sa prakticky prejavuje meškaním aktivít naplánovaných v Akčnom pláne DI.

Podľa časového harmonogramu Akčného plánu DI mal byť **Národný projekt DI** (NP DI) pripravený do 30. 4. 2012, ale nestalo sa tak do konca roku 2012. V marci 2012 prebehli na Slovensku predčasné parlamentné voľby a následne došlo k zmene vlády ako aj vedenia Sekcie sociálnej a rodinnej politiky na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny, ktorá je odborným garantom procesu DI.

Nové vedenie zmenilo štruktúru a niektoré realizačné aspekty pripraveného národného projektu DI v jeho finálnom schvaľovacom procese. Počas bývalej vlády I. Radičovej boli vybrané 4 neziskové organizácie ako partneri procesu DI,

⁵² Platforma viacerých MVO pôsobiach v sociálnej oblasti.

⁵³ SocioFórum: Žiadosť o zmenu v Regionálnom operačnom programe. Bratislava, 4.2.2009. s. 2

⁵⁴ SocioFórum: List ministrom II - aktualizácia a doplnenie Národných priorít rozvoja sociálnych služieb. Bratislava, 20.10.2010.

⁵⁵ Na tvorbu Stratégie DI ako aj Akčného plánu DI vtedy priamo dohliadala vtedajšia poradkyňa premiérky Radičovej a odborníčka na sociálne služby Helena Woleková z nadácie SOCIA.

ktorí mali poskytovať odborné služby v 4 rámcových aktivitách Národného projektu DI (aktivity vid' vyššie), resp. realizovať pripravovaný národný projekt. Centrum pre vzdelávanie vyhlásilo súťaž na uzavretie partnerstva v rámci pripravovaného Národného projektu DI v decembri 2011. Nové vedenie ministerstva sa rozhodlo zmeniť prijímateľa príspevku z ESF. Nebude ním Centrum pre vzdelávanie, ale Fond sociálneho rozvoja, pod ktorý prejde koordinácia Národného projektu DI.⁵⁶ Zmenil sa aj prístup k inštitútu partnerstva, bolo upustené od spolupráce s vybranými partnermi, partnerov majú nahradiť jednotlivci, fyzické osoby – experti. Realizácia národného projektu tak bude administratívne náročnejšia. Prepracovaný národný projekt je už hotový (december 2012), proces schvaľovania nebol ešte v januári 2013 ukončený. Predbežne sú už vytipované a dohodnuté zariadenia, ktoré by sa mali projektu zúčastniť. Existuje snaha o ich rovnomerné regionálne zastúpenie, pričom sa jedná so zástupcami zariadení a VÚC. Ministerstvo by podľa materiálu predloženého na rokovanie vlády SR malo v roku 2013 iniciovať aktualizáciu Stratégie DI, a to v nadväznosti na navrhované ex ante kondicionality pre programové obdobie 2014 – 2020.⁵⁷

Čo sa týka druhej – investičnej časti pilotnej fázy DI (prostriedky ERDF) – len 21.12.2012 bola RO pre ROP vyhlásená **Výzva na prekladanie žiadosti o nenávratný finančný príspevok** na podporu opatrenia 2.1a – tj. podpora pilotného prístupu deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnych služieb a podpora deinštitucionalizácie existujúcich zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Indikatívna výška finančných prostriedkov určených na túto výzvu vrátane spolufinancovania prijímateľa je 20 mil. eur, tak ako bolo určených pred rokom v Stratégii DI. Výzva jasne vymedzuje oblasť podpory na služby komunitného typu a v texte výslovne deklaruje, že nie je zameraná na rekonštrukcie existujúcich veľkokapacitných objektov zariadení (tj. nad 18 pobytových miest v jednom objekte).⁵⁸ Žiadatelia o NFP musia k žiadosti predložiť kladné vyjadrenie Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR o súlade projektu s príslušnou legislatívou a Stratégiou DI. Dátum ukončenia výzvy je 30.9.2013. Termín ukončenia preplácaných aktivít projektu je 30.6.2015. Minimálne celkové oprávnené výdavky na projekt nie sú stanovené. Maximálne celkové oprávnené výdavky na projekt sú stanovené vo výške 2 400 000 eur.

Pri pohľade na aktivity a ich naplánovaný časový harmonogram v Akčnom pláne DI konštatujeme zhruba 9 mesačné meškanie zapríčinené najmä zmenou vlády SR a zmenou vedenia odborného garanta procesu DI – Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny SR. Každopádne nová vláda R. Fica prejavila určitú politickú vôľu pokračovať v iniciatíve bývalej vlády a pokračuje v realizácii procesu DI sociálnych služieb, hoci sa jej prístup vo viacerých aspektoch odlišuje od pôvodného návrhu.

7. MONITORING ČERPANIA ROP

Cieľom nasledujúcej časti štúdie je kvantitatívne popísať čerpanie zdrojov v rámci PO 2 v období 2007-2011. Vzhľadom na oneskorené schválenie NSRR a následné posunutie relevantných žiadostí, nasledujúci popis zazmluvnených projektov v konečnom dôsledku pokrýva obdobie 11 mesiacov, keď bolo od mája 2009 do apríla 2010 vyhlásených šesť výziev, v rámci ktorých bolo alokovaných viac ako 87% dostupných zdrojov.

7.1 VÝZVY ROP DO 2011 (PRED 1. REVÍZIOU ROP)

Implementácia PO 2 ROP začala 25. mája 2009 vyhlásením dvoch výziev na predkladanie žiadostí o nenávratný finančný príspevok (NFP) zameraných na podporu existujúcich zariadení sociálnych služieb.

⁵⁶ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Informácia o plnení opatrení Stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR za rok 2012. Bratislava, 19.12.2012. s. 1.

⁵⁷ Tamtiež. s. 5

⁵⁸ Podľa PM pre ROP: Hodnotiace kritérium - „v oblasti sociálnych služieb - 6 miest v jednej bytovej jednotke (domácnosti) a max. 3 bytové jednotky (domácnosti) v jednom objekte s maximálnou kapacitou 18 miest.

Na rozdiel od iných prioritných osí ROP je PO 2 ROP značne vnútorne diferencovaná, pretože zahŕňa rôzne oblasti podpory a ich kombinácie:

- a) podpora zariadení pre detských klientov a podpora zariadení pre dospelých klientov a seniorov;
- b) podpora oboch skupín zariadení pre subjekty verejného a súkromného sektora;
- c) podpora oboch skupín zariadení pre formou podpory existujúcich aj novovznikajúcich zariadení.

V rámci PO 2 ROP boli Monitorovacím výborom pre ROP schválené osobitné sústavy hodnotiacich kritérií pre rôzne oblasti podpory a toto členenie zohľadňuje aj štruktúra výziev na predkladanie žiadostí o NFP. Chronológia a základné parametre výziev sú uvedené v Tabuľke 3.

Tabuľka 3
Prehľad výziev PO2

názov výzvy	trvanie výzvy	obsah výzvy
ROP-2.1a-2009/01	25.05.2009 - 30.09.2009	Oblasťou podpory (2.1a) bola intervencia do existujúcich zariadení prevažne pre dospelých klientov (ako aj zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré poskytujú sociálne služby prevažne pre dospelých klientov). Celkový rozpočet na výzvu bol 113 500 000 eur, z čoho maximálny príspevok ERDF bol vo výške 85% z celkovej sumy, 10% príspevok zo štátneho rozpočtu a 5% minimálny príspevok prijímateľa. Ak ide o organizáciu štátnej správy, príspevok prijímateľa je nulový a zo štátneho rozpočtu plynie na celkové financovanie 15%.
ROP-2.1a-2009/02	11.12.2009 - 15.03.2010	Oblasťou podpory (2.1a) bola intervencia do existujúcich zariadení prevažne pre dospelých klientov . Celkový rozpočet na výzvu bol 30 000 000 eur, z čoho maximálny príspevok ERDF bol vo výške 80,75% z celkovej sumy. Zo štátneho rozpočtu 14,25% a príspevok prijímateľa 5%.
ROP-2.1b-2009/01	25.05.2009 - 30.09.2009	Oblasťou podpory (2.1b) bola intervencia do existujúcich zariadení prevažne pre deti . Celkový rozpočet na výzvu bol 35 200 000 eur, z čoho maximálny príspevok ERDF bol vo výške 85% z celkovej sumy. Zo štátneho rozpočtu 10% a príspevok prijímateľa 5%.
ROP-2.1b-2009/02	11.12.2009 - 15.03.2010	Oblasťou podpory (2.1b) bola intervencia do existujúcich zariadení prevažne pre deti . Celkový rozpočet na výzvu bol 5 000 000 eur, z čoho maximálny príspevok ERDF vo výške 80,75% z celkovej sumy. Zo štátneho rozpočtu 14,25% a príspevok prijímateľa je 5%.
ROP-2.1c-2010/01	7.01.2010 - 30.04.2010	Oblasťou podpory (2.1c) bolo budovanie nových zariadení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately. Celkový rozpočet na výzvu bol 20 000 000 eur. Štruktúra celkových oprávnených výdavkov sa mení podľa druhu prijímateľa: (1) subjekt verejnej správy: 85% z ERDF, max. 10% zo štátneho rozpočtu a min. 5% príspevok prijímateľa; (2) orgán štátnej správy: 85% z ERDF, max. 15% zo štátneho rozpočtu a 0% od prijímateľa (3) subjekt súkromného sektora: 80,75% z ERDF, max. 14,25% zo štátneho rozpočtu a min. 5% príspevok prijímateľa.
ROP-2.1c-2010/02	7.01.2010 - 30.04.2010	Oblasťou podpory (2.1c) bolo budovanie nových zariadení sociálnych služieb a rozširovanie existujúcich. Celkový rozpočet na výzvu bol 40 000 000 eur. Štruktúra celkových oprávnených výdavkov sa mení podľa druhu prijímateľa: (1) subjekt verejnej správy: 85% z ERDF, max. 10% zo štátneho rozpočtu a min. 5% príspevok prijímateľa; (2) subjekt súkromného sektora: 80,75% z ERDF, max. 14,25% zo štátneho rozpočtu a min. 5% príspevok prijímateľa.

Zdroj: Autori, na základe informácií publikovaných na www.ropka.sk

7.2 CIELE A SMERNÉ UKAZOVATELE (BENCHMARKS) PRE PO 2, OPATRENIA 2.1

V časti 4.1.1.1 Prvá verzia ROP sú popísané základné ciele PO2, na základe ktorých malo byť zrekonštruovaných 310 zariadení sociálnej infraštruktúry a vybudovaných 30 nových zariadení. Na základe viacerých dôvodov popísaných v časti Prvá revízia ROP (schválená v auguste 2011, teda za horizontom sledovaného obdobia) boli tieto ciele upravené na 80 zrekonštruovaných a 45 novovybudovaných zariadení.

Riadiaci orgán pre ROP ďalej stanovuje hodnoty smerných výstupových a výsledkových ukazovateľov (benchmarking) pre jednotlivé opatrenia ROP. Tie sú stanovené ako podiel finančných prostriedkov vyčlenených na dané opatrenie ku kľúčovému ukazovateľu, výstupu, resp. výsledku uvedenému v ROP.

Cieľom posudzovania projektov z pohľadu hodnôt smerných ukazovateľov je zistenie efektívnosti, resp. účinnosti vynaložených finančných prostriedkov v rámci realizácie daného projektu.

Tabuľka 4
Smerné ukazovatele

Opatrenie	Benchmark	Typ aktivity	Smerný rozsah hodnôt
2.1 Infraštruktúra sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately	Celkové oprávnené výdavky na projekt / počet užívateľov (klientov) rekonštruovaného zariadenia	Intervencie do existujúcich zariadení, ktoré poskytujú sociálne služby, resp. vykonávajú opatrenia prevažne pre dospelých klientov	zariadenia sociálnych služieb: 10 000 - 17 600 eur /klient
	Celkové oprávnené výdavky na projekt / počet užívateľov (klientov) rekonštruovaného zariadenia	Intervencie do existujúcich zariadení, ktoré poskytujú sociálne služby, resp. vykonávajú opatrenia prevažne pre deti	zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately: 10000- 14 500 eur/klient
	Celkové oprávnené výdavky na projekt / počet užívateľov (klientov) novovybudovaného zariadenia	Intervencie do budovania nových zariadení sociálnych služieb, sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately	zariadenia sociálnych služieb: 12 600 - 27 000 eur/klient zariadenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately:

Zdroj: Programový manuál ROP, hodnoty platné pre PO2 od 9.11.2009

V rámci OP ROP bol určený hlavný cieľ zvýšenie dostupnosti a kvality občianskej infraštruktúry a vybavenosti v regiónoch. Napĺňanie uvedeného cieľa má prispievať k dosahovaniu cieľa strategickej priority (1) Infraštruktúra a regionálna dostupnosť, ktorým je „zvýšenie vybavenosti regiónov infraštruktúrou a zvýšenie efektívnosti s ňou súvisiacich služieb“. Hoci ROP nie je priamo zameraný na podporu podnikateľskej sféry, v jeho charakteristike sa popisuje schopnosť prispievať k stimulácii vnútorných zdrojov regiónov na rozvoj nadväzujúcich podnikateľských aktivít (malé a stredné podniky) čím sa má zvýšiť atraktivita regiónov pre zahraničné investície. To by malo prispievať tiež k napĺňaniu priorít Národného programu reforiem v oblasti podnikateľského prostredia.

7.3 MONITOROVACÍ VÝBOR ROP

V rámci štrukturálnych fondov (ŠF) je potrebné rozlišovať niekoľko kategórií inštitúcií:

- » *inštitúcia zastrešujúca problematiku štrukturálnych fondov ako celok, ktorou je už vyššie spomínaný riadiaci orgán (kompetentné ministerstvo);*
- » *inštitúcia zodpovedajúca za riadenie a implementáciu jednotlivých programov;*
- » *inštitúcie poverené výkonom časti úloh spojených s riadením eurofondov - tzv. sprostredkovateľské orgány pod riadiacimi orgánmi = implementačné agentúry;*
- » *monitorovacie výbory;*
- » *platobný orgán (Ministerstvo financií SR).*

Na implementáciu celého NSRR dohliada Národný monitorovací výbor, ktorý je tvorený všetkými subjektmi zapojenými do realizácie NSRR. Jeho úlohou je monitorovať pokrok v implementácii NSRR, schvaľovať výročné a záverečné správy. Koordináciu Národného monitorovacieho výboru má na starosti Centrálny koordinačný orgán, aktuálne Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR.

V procese monitoringu zohrávajú kľúčovú úlohu monitorovacie výbory (MV) jednotlivých operačných fondov, nakoľko sledujú a monitorujú implementáciu jednotlivých programových dokumentov. Sú zároveň zodpovedné za schvaľovanie a úpravu dodatkov k programovým dokumentom, sledujú materiálne a finančné ukazovatele potrebné na monitorovanie čerpania finančnej pomoci z EÚ, hodnotia pokrok smerujúci k dosiahnutiu špecifických cieľov štrukturálnej pomoci. Do právomoci monitorovacích výborov tiež spadá schvaľovanie výročných, implementačných a záverečných správ o vykonávaní pomoci. V prípade zistenia nedostatkov navrhujú MV úpravu alebo preskúmanie pomoci za účelom dosiahnutia vytýčených cieľov štrukturálnej politiky.

Systém monitorovania by mal umožňovať hodnotenie, či stanovené priority a ciele sú prostredníctvom definovaných opatrení a aktivít napĺňané.

MVRR SR ako riadiaci orgán pre ROP zriadilo Monitorovací výbor pre ROP, ktorého ustanovujúce zasadnutie sa uskutočnilo 5. decembra 2007. Do konca roka 2012 sa monitorovací výbor stretol osemkrát, na konci každého roka bola vypracovaná výročná správa. Nakoľko monitorovací výbor hodnotí čerpanie celého ROP, správy monitorovacích výborov neobsahujú požadovanú mieru detailu v súvislosti s čerpaním PO2. V nasledujúcom texte uvádzame podstatné informácie jednotlivých správ a priebeh zazmluvňovania. Každá správa zároveň obsahuje identifikáciu hlavných problémov spojených s čerpaním alokovaných zdrojov. V súvislosti s infraštruktúrou sociálnych služieb išlo najmä o nízky počet žiadostí, slabé čerpanie a následne nesúlad účelu čerpania s požiadavkou na dôraz na deinštitucionalizáciu. Nakoľko tieto aspekty sú podrobne rozpísané v časti Prvá revízia ROP, pri výročných správach ich bližšie nepopisujeme.

7.4 VÝROČNÉ SPRÁVY O VYKONÁVANÍ ROP ZA ROKY 2007-2008

Vzhľadom na úroveň pokroku v implementácii operačného programu neboli v tomto období vyhlásené žiadne výzvy. V správe za rok 2007 sa predpokladal reálny začiatok kontrahovania a čerpania finančných prostriedkov za ROP v prvej polovici roku 2008. Príprava výzvy na predkladanie žiadostí o NFP v PO2 však bola spustená až na konci roka 2008.

7.5 VÝROČNÁ SPRÁVA O VYKONÁVANÍ ROP ZA ROK 2009

V priebehu roka 2009 boli vyhlásené a ukončené prvé dve výzvy sledovanej PO2. Ako je uvedené v tabuľke nižšie, proces implementácie nepokročil do fázy zazmluvnenia a následného čerpania projektov.

V súvislosti s procesom schvaľovania žiadostí o NFP (hodnotenie a výber) neboli počas roka 2009 identifikované problémy, ktoré by mali za následok zmenu riadiacich a kontrolných systémov (napr. výraznú úpravu inštrukcií pre hodnotiteľov, zmenu štatútu a rokovacieho poriadku výberovej komisie a pod.).

Do konca roka 2010 Riadiaci orgán pre ROP nevidoval žiadne doručené žiadosti o preskúmanie rozhodnutí o neschválení žiadostí o NFP, prípadne iné podania týkajúce sa PO 2 ROP.

Tabuľka 5

Vývoj implementácie prioritnej osi k 31. 12. 2009

Opatrenie	Prijaté ŽoNFP	Zamietnuté ŽoNFP	Schválené ŽoNFP	Zazmluvnené projekty	Projekty v realizácii	Odstúpené od zmluvy	Ukončené projekty
2.1a	86	40	46	0	0	0	0
2.1b	8	4	4	0	0	0	0
Celkom	94	44	50	0	0	0	0

Zdroj: Výročná správa za rok 2009

Spoločným znakom oboch výziev bol relatívne nízky záujem žiadateľov (v porovnaní s PO infraštruktúra vzdelávania). Napriek dlhodobo avizovaným výzvam (viď harmonogram výziev na rok 2009 zverejnený v decembri 2008) a napriek sprievodným regionálnym podujatiam k oboch výzvam, bolo v oboch výzvach spolu prijatých iba 94 žiadostí o NFP. Nízky záujem žiadateľov sa prejavil zvlášť v prípade výzvy na podporu zariadení pre detských klientov, kde bolo prijatých len 8 žiadostí o NFP. V oboch výzvach bolo spolu alokovaných približne 74 mil. eur.

Dôvody nižšieho záujmu žiadateľov o prioritnú os 2 ROP oproti Infraštruktúre vzdelávania ROP boli podľa výročnej správy zhodné s dôvodmi popísanými v analýze citovanej v časti Prvá revízia ROP.

7.6 VÝROČNÁ SPRÁVA O VYKONÁVANÍ ROP ZA ROK 2010

V priebehu roka 2010 boli ukončené ďalšie štyri výzvy, na základe ktorých pribudlo ďalších takmer 200 žiadostí o NFP. Osobitné postavenie majú výzvy v rámci opatrenia 2.1c, ktoré umožňovali výstavbu nových zariadení, a kde bol evidovaný najvyšší podiel neuspokojených žiadostí.

Tabuľka 6

Vývoj implementácie prioritnej osi k 31. 12. 2010

opatrenie	počet prijatých ŽoNFP	počet zamietnutých ŽoNFP	počet schválených ŽoNFP	počet	počet projektov v realizácii	počet ukončených projektov
2.1a	140	61	78	73	72	1
2.1b	16	6	10	10	10	0
2.1c	132	85	43	42	42	0
celkom	288	152	131	125	124	1

Zdroj: Výročná správa za rok 2010

K 31.12.2010 bolo v rámci PO 2 ROP celkovo doručených 72 podaní voči postupu RO pre ROP. Všetky boli vybavené do konca roka 2010 (20 bolo odmietnutých, 43 zamietnutých a 9 schválených). Relatívne vysoký počet podaní súvisí takmer výlučne s vysokým záujmom žiadateľov o budovanie nových zariadení, kde bolo možné vzhľadom na obmedzenú alokáciu pre túto oblasť podpory podporiť menej ako tretinu predložených ŽoNFP.

Výročná správa MV ďalej zmieňuje vyjadrenie pochybností EK o súlade podporených projektov detských domov so schválenou stratégiou ROP. RO pre ROP v spolupráci s MPSVaR SR poskytol EK interpretáciu textácie ROP a požadovanú súčinnosť, vrátane detailných informácií o dotknutých podporených projektoch. Konečné stanovisko EK k uvedenej problematike nebolo ku koncu roku 2010 známe.

7.7 VÝROČNÁ SPRÁVA O VYKONÁVANÍ ROP ZA ROK 2011

V priebehu roka 2011 neboli v rámci PO 2 ROP vyhlásené žiadne výzvy na predkladanie žiadostí o NFP a ťažisko implementácie uvedenej prioritnej osi spočívalo v procesoch zazmluvňovania a realizovania schválených projektov. Z hľadiska typu podporených zariadení dominujú projekty zamerané na zariadenia pre dospelých klientov (93%). K 31.12.2011 bolo v rámci PO 2 ROP schválených 132 ŽoNFP, z toho 125 bolo zazmluvnených. Ku koncu roka 2011 bolo vyčerpaných 8,7% zazmluvnených prostriedkov.

Tabuľka 7

Vývoj implementácie prioritnej osi k 31. 12. 2011

Opatrenie	počet prijatých ŽoNFP	počet zamietnutých ŽoNFP	počet schválených ŽoNFP	počet zazmluvnených projektov	počet projektov v realizácii	počet ukončených projektov	počet mimoriadne ukončených projektov
2.1a	140	63	76	72	70	2	4
2.1b	16	6	10	8	10	0	2
2.1c	132	85	46	45	45	0	1
celkom	288	154	132	125	123	2	7

Zdroj: Výročná správa za rok 2011

Na základe revízie ROP z roku 2011 boli upravené (zreálnené) cieľové hodnoty merateľných ukazovateľov na úrovni prioritnej osi (napr. znížil sa počet technicky zhodnotených zariadení sociálnej infraštruktúry, zvýšil sa počet novovybudovaných zariadení sociálnej infraštruktúry a počet nových a kvalitnejších služieb poskytovaných v podporených zariadeniach sociálnej infraštruktúry). Zároveň boli doplnené nové CORE ukazovatele (zvýšený inštalovaný výkon zariadení využívajúcich obnoviteľné zdroje energie, počet projektov informačnej spoločnosti) ako aj nové ukazovatele zohľadňujúce zmenu stratégie ROP (napr. počet technicky zhodnotených, resp. novovybudovaných komunitných centier s cieľom posilnenia sociálnej inklúzie MRK, počet podporených pilotných projektov deinštitucionalizácie). Taktiež došlo k úprave výšky finančných prostriedkov vyčlenených pre prioritnú os 2 ROP v prospech prioritnej osi 1 ROP (celková alokácia PO 2 ROP sa znížila z 270 mil. eur na 239,7 mil. eur).

Výročná správa poukazuje na významný posun v súvislosti s procesom deinštitucionalizácie na Slovensku. Ten predstavuje prijatie prvého koncepčného materiálu s názvom „Návrh stratégie deinštitucionalizácie sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR, ktorý bol schválený uznesením vlády SR č. 761/2011 zo dňa 30. novembra 2011. Správa ďalej informuje, že „v podmienkach SR nie je predpoklad dosiahnuť úplnú deinštitucionalizáciu existujúcich zariadení v horizonte do konca programového obdobia 2007-2013 z hľadiska časového ako aj finančného, podpora pilotných projektov prostredníctvom ROP môže reálne prispieť k získaniu cenných skúseností a poznatkov s procesom deinštitucionalizácie zariadení sociálnej infraštruktúry na Slovensku.“

7.8 STAV NA KONCI ROKU 2012

Nakoľko výročná správa za rok 2012 bude dostupná až v polovici roka 2013, uvádzame prehľad čerpania PO 2 zverejnený na stránke Ministerstva financií SR so stavom ku koncu roka 2012.

Tabuľka 8

Vývoj implementácie PO2 k 31.12.2012

Kraj	Predložené projekty	Zamietnuté projekty (počet)	Zamietnuté projekty (rozpočet)	Schválené projekty	Zazmluvnené projekty (počet)	Zazmluvnené projekty (rozpočet)
Trnavský kraj	42	19	32 327 868	23	21	28 153 983
Trenčiansky kraj	40	19	34 502 315	20	20	28 848 147
Nitriansky kraj	44	17	22 864 283	21	20	26 891 702
Žilinský kraj	39	22	34 975 151	17	16	30 646 599
Banskobystrický kraj	52	30	38 426 116	11	11	12 650 702
Prešovský kraj	88	30	37 459 312	25	25	37 647 755
Košický kraj	49	22	30 618 211	19	19	28 299 004
Spolu	354	159	231 173 256	136	132	193 137 890

Zdroj: Stav implementácie regionálnych projektov ŠF podľa OP, priorit a opatrení pre PO 2007-2013 k 31.12.2012

Poznámka: Autori prehodili obsah stĺpcov schválené a zazmluvnené projekty, nakoľko v zdrojovom materiáli bol vyšší počet zazmluvnených ako schválených projektov

I napriek skutočnosti, že počas roka 2011 a 2012 neboli vyhlásené žiadne výzvy, došlo k podpisu ďalších projektov, čím sa počet zazmluvnených projektov vyšplhal na 132. Celková hodnota schválených projektov dosiahla 196,1 mil. eur, ku koncu roka bola vyčerpaných 59,5 mil. eur.

8. SCHVÁLENÉ PROJEKTY

Nasledujúca časť popisuje kvantitatívne charakteristiky schválených projektov vo vzťahu k cieľom PO2, smerným ukazovateľom ako aj v kontexte požiadavky deinštitucionalizácie. Prezentované informácie sú prebraté na základe údajov zo zmlúv a zdrojových materiálov poskytnutých Ministerstvom pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR, či z výročných správ monitorovacích výborov. Vo všeobecnosti treba uviesť, že informácie dostupné v podpísaných zmluvách nie vždy odpovedali obsahu projektu. Na základe overenia niektorých sporných údajov priamo so žiadateľmi sme adekvátne upravili databázu projektov. V niektorých prípadoch žiadatelia nespolupracovali, preto výsledné hodnoty môžu obsahovať nepresnosti, ktoré nebolo možné v čase spracovania štúdie eliminovať (viac v časti Dostupnosť a spoľahlivosť informácií).

Ku koncu roka 2011 bolo v rámci PO2 zazmluvnených 125 projektov so žiadosťou o NFP (viď Tabuľka 9), pričom 123 projektov bolo vo fáze realizácie, ukončené boli 2 projekty. Z údajov vyplýva, že zazmluvnených bola menej ako polovica z celkového počtu prijatých projektov (suma žiadostí dosiahla 432 mi. eur), zvyšná časť bola zamietnutá. Špecifikácia dôvodov zamietnutia, s výnimkou nadmerného záujmu o budovanie nových inštitúcií, nebola vo výročných správach uvedená.

Nasledujúca tabuľka sumarizuje informácie najdôležitejších indikátorov zo 125 zazmluvnených projektov:

Tabuľka 9
Súhrn zazmluvnených projektov

Maximálna výška celkových investičných výdavkov v eur	198 268 786	
Nenávratný finančný príspevok v eur	182 854 357	
Celkové oprávnené výdavky v eur	192 186 155	
Investícia do stavby (oprávnené výdavky z rozpočtu)	171 677 499	89.33%
Investícia do vybavenia	14 084 323	7.33%
Celková plocha technicky zhodnotených objektov v m2 (bez novovytvorených zariadení)	244 324	
Celková zhodnotená plocha v m2/klient	29,3	
Celková plocha technicky zhodnotených objektov v m2	307 712	
Celková zhodnotená plocha v m2/klient	24,9	
Zateplená plocha v m2	289 329	
Zateplená plocha v m2/klient	31,9	
Východiskový počet užívateľov	7 160	
Nárast počtu užívateľov po projekte	5 182	
Spolu	12 342	

Zdroj: Autori na základe poskytnutých informácií

Z vyššie uvedených investícií do stavby a vybavenia je pozorovateľný jasný kontrast, pri ktorom bola prevažná väčšina poskytnutých finančných zdrojov alokovaná na rekonštrukciu pôvodných zariadení alebo prestavbu či novostavbu nových budov. Nové a kvalitnejšie služby boli teda poskytované predovšetkým formou zlepšenia kapitálového vybavenia, ktoré len v limitovanej miere bolo sprevádzané rozšírením počtu a kvality ľudského kapitálu. Zvýšenie kvality stavby pritom neznamená, že sa podarilo dostatočne zvýšiť kvalitu života klientov.

Rekonštrukcie zariadení, spadajúce pod opatrenie 2.1.1, sú hlavným nástrojom, ktorým sa ROP zúčastňuje a podieľa na rozvoji infraštruktúry zariadení poskytujúcich sociálne služby. Vo väčšine prípadov sa tieto aktivity zameriavali na zníženie energetickej náročnosti, debarierizáciu, rozširovanie priestorov a ich modernizáciu s cieľom zvýšenia kapacity zariadenia. Priemerná východisková kapacita zariadení bola 57 klientov. **27 zariadení malo kapacitu vyššiu ako 100 a z toho 6 zariadení malo kapacitu vyššiu ako 200 klientov.** Podporený projekt s najvyššou kapacitou poskytoval služby 304 klientom. **Priemerný počet klientov podporených zariadení by mal po dokončení realizácie projektov stúpnuť na 98,7, pričom 49 zariadení bude poskytovať služby viac ako 100 klientom, 10 zariadení viac ako 200 klientom.** Aj z týchto čísel je zrejmé, že programové obdobie 2007-2011 bolo na základe schválených žiadostí orientované na stredné a veľkokapacitné zariadenia.

8.1 REKONŠTRUKCIA PÔVODNÝCH VS. NOVOVYBUDOVANÉ ZARIADENIA

42 zazmluvnených projektov z celkového počtu 125 projektov (t.j. 34%) využije NFP na výstavbu, či vytvorenie nového zariadenia. Do tejto kategórie patria projekty, pri ktorých bola východisková kapacita nulová v čase začiatku realizácie projektu.

Hoci na základe kópií zmlúv k schváleným projektom, ktoré sme získali z MPRV SR, bolo takýchto projektov 50, na základe dodatočnej analýzy bol ich počet upravených na 42. Autori pri kontrole zmlúv zistili, že viaceré

zariadenia v čase spustenia projektu už existovali (niektoré s 20 ročnou históriou), preto bolo nevyhnutné overiť skutočný stav priamo u žiadateľov. Oslovených bolo 50 inštitúcií, odpovede na otázky zaslalo 33 inštitúcií. Z nich 8 doložilo informáciu o nulovej východiskovej kapacite (rozpor s informáciou v podpísanej zmluve), čo v reálnych číslach predstavovalo 711 miest pre klientov. Rozpor so zmluvou sa ukázal aj v 7 prípadoch v parametri maximálnej kapacity po dokončení projektu.

Z 33 odpovedí boli v 24% prípadov iné hodnoty, ako boli uvedené v zmluvách. Táto skutočnosť nutne vyžaduje kritický pohľad na presnosť celkových údajov, a teda aj výstupov analýzy.

Popri odlišných údajoch o kapacite zariadení, **piati prijímatelia** NFP v odpovediach informovali o stave zastavenia realizácie projektu. Dôvodom bol nedostatok zdrojov na spolufinancovanie projektu. Išlo o projekty s nulovou východiskovou kapacitou, celkovým počtom ubytovacích miest v počte 735 a s priemernou kapacitou zariadenia 147 klientov. Celkové oprávnené výdavky týchto piatich projektov boli rovné sume 9 735 989 eur (12 434 eur/klient).

Od zvyšných 17 zariadení s nulovou východiskovou kapacitou sa nepodarilo získať spätnú odpoveď na našu žiadosť z viacerých dôvodov (subjekty nespádajúce pod Zákon o prístupe k informáciám, telefonická nedostupnosť a iné).

V týchto prípadoch sme do analýzy zapracovali informácie, ktoré sme získali priamo z kópii projektov od MPRV SR.

8.2 UKAZOVATEĽ OPRÁVNENÝCH VÝDAVKOV NA KLIENTA

V smerných ukazovateľoch definovaných Riadiacim orgánom pre ROP bol pre čerpanie finančných zdrojov pre jednotlivé projekty stanovený ukazovateľ "celkové oprávnené výdavky na projekt / počet užívateľov (klientov) rekonštruovaného zariadenia" (viac v časti Smerné ukazovatele). Tento ukazovateľ určuje smerný objem financií pripadajúcich na klienta, v závislosti od typu zariadenia. Riadiacim orgánom bol definovaný interval 10 000 - 17 600 eur/klient pri intervencii do existujúcich zariadení a 12 600 - 27 000 eur/klient v prípade budovania nových zariadení. Celkový počet klientov (východisková kapacita plus nárast počtu užívateľov po projekte) bol 12 342. Toto číslo je ďalej rozdelené na klientov existujúcich 83 zariadení (8 354) a novovytvorených 42 zariadení (3 988). Tabuľka nasledovne sumarizuje pomer celkového počtu klientov a celkových oprávnených výdavkov.

Tabuľka 10

Prehľad smerných ukazovateľov výdavkov na klienta

		celkové oprávnené výdavky v eur	celkový počet klientov	limit oprávnených výdavkov na klienta v eur	Reálne oprávnené výdavky na klienta v eur
intervencia do existujúcich zariadení	pre dospelých	98 226 849	7 839	10 000 - 17 600	12 531
	pre deti	7 627 723	515	10 000 - 17 600	14 811
intervencia do nových zariadení		86 331 584	3 988	12 600 - 27 000	21 648
spolu		192 186 155	12 342		

Zdroj: Autori na základe poskytnutých zmlúv a Programového manuálu ROP

Aj v prípade rekonštrukcií existujúcich aj pri výstavbe nových zariadení bol smerný ukazovateľ celkových dovolených výdavkov na klienta zazmluvnených projektov dodržaný.

8.2.1

BOX 1

DRAHÝ METER ŠTVORCOVÝ?

Pohľad na povolené výdavky na klienta v prípade novobudovaných zariadení poskytuje návod pri hľadaní odpovede na túto otázku. Maximálny povolený výdavok na klienta bol v smerných ukazovateľoch stanovený na 27 000 eur. V polovici projektov (21) bola táto hodnota v intervale 26 930 – 27 000 eur, limit bol teda využitý na maximum. Zostavovanie rozpočtu väčšinou prebieha systémom odhora dolu, tzn. najprv sa určí povolený objem celkových výdavkov na základe limitu na klienta, a tejto sume sa prispôsobuje obsah projektu. Väčšina nových zariadení vznikla mimo veľkých miest, kde cenová úroveň aj novo postavených nehnuteľností nedosahuje mestské úrovne okolo 1 200 – 1 500 eur za m² plochy.

Priemerná cena za m² nových zariadení dosahuje 960 eur (priemer za 24 objektov). Medzi 125 projektmi pritom bolo 20 takých, kde cena za m² dosahuje 1 000 eur a viac, najvyššia hodnota dosiahla 1 862 eur za m². Ťažko potom tvrdiť, že by limit 27 000 eur bol nízky a pre žiadateľov znamenal investičné obmedzenie. Vysoké náklady boli typické práve pre novostavby. **Dá sa preto usudzovať, že vysoký limit na klienta v niektorých prípadoch motivoval k finančne náročným projektom, ktorých financovanie nemožno považovať za ekonomicky efektívne.**

Na výšku stanovených limitov je možné sa pozrieť z viacerých uhlov pohľadu.

1. Deinštitucionalizácia. Priemerná cena bytov za m²⁵⁹ sa v krajoch mimo Bratislavy v roku 2009 – 2010 (v čase podávania žiadostí) pohybovala od 620 do 850 eur/m², výnimkou bol Košický kraj s cenou 940 eur. Inak povedané, ak by prebehla deinštitucionalizácia, zabezpečenie bytov v súkromnom vlastníctve pre účely podporovaného bývania v rovnakej rozlohe by vyšlo lacnejšie. Priemerná cena projektov s novými kapacitami 960 eur sa pritom vzťahuje aj na mnohé spoločné priestory vrátane rozsiahlych chodieb, ktoré predražujú meter štvorcový obytnej plochy.

Povolená dotácia 27 000 eur by pri cene bytu 800 eur/m² umožňovala nákup bytu s rozlohou 34 m², čo je väčšia rozloha ako plocha pripadajúca na klienta v hromadnom zariadení.

2) Štátny fond rozvoja bývania poskytuje úvery na projekty s oprávnenými nákladmi max. 900 eur/m².⁶⁰

3) Ak sa pozrieme na výdavky na rekonštrukciu existujúcich zariadení na m² plochy, tak v 9 prípadoch dosiahla cena 1 000 eur/m². Vzniká preto oprávnená otázka, či by v týchto prípadoch nebolo výhodnejšie postaviť nové zariadenie od základov.

8.3 DEMOGRAFICKO-GEOGRAFICKÉ UKAZOVATELE

Nasledujúca tabuľka sumarizuje regionálny pohľad na domovy sociálnej starostlivosti (DSS) na Slovensku, ich kapacitu, počet dôchodcov a ich pomer vzhľadom na celkové obyvateľstvo SR a celkový počet užívateľov zariadenia.

⁵⁹ <http://www.nbs.sk/sk/statisticke-udaje/vybrane-makroekonomicke-ukazovatele/ceny-nehnutelnosti-na-byvanie/ceny-nehnutelnosti-na-byvanie-podla-krajov>

⁶⁰ http://www.stavebne-forum.sk/events2012/prezentacie/06142012_bosansky.pdf

Tabuľka 11**Počet dôchodcov a ubytovaných dôchodcov v regiónoch SR**

Kraj / Región	Počet obyvateľov	Počet dôchodcov	Počet dôchodcov v zariadeniach	Podiel dôchodcov v zariadeniach v %
Spolu za SR	5 397 036	1 293 710	22 505	1,74%
Bratislavský	602 436	147 818	2 637	1,78%
Trnavský	554 741	136 093	2 603	1,91%
Trenčiansky	594 328	154 252	3 024	1,96%
Nitriansky	689 867	178 759	2 966	1,66%
Žilinský	688 851	160 018	3 957	2,47%
Banskobystrický	660 563	162 793	2 723	1,67%
Prešovský	814 527	176 405	2 332	1,32%
Košický	791 823	177 572	2 263	1,27%

Zdroj: ŠÚ SR, Sociálna poisťovňa

Ďalšia tabuľka porovnáva nové dôchodcovské miesta (v existujúcich alebo nových DSS) vzhľadom na počet dôchodcov v jednotlivých krajoch. Z celkového počtu 125 projektov nebolo do tejto analýzy zahrnutých 7 projektov, pri ktorých ide o zariadenia poskytujúce sociálne služby pre deti a jedno zariadenie, ktoré bolo zriadené ako útulok pre bezdomovcov.

Tabuľka 12**Nové miesta podľa regiónov**

kraj	novovytvorený počet miest pre klientov	pôvodný počet miest pre klientov v zariadeniach žiadajúcich o NFP	počet dôchodcov v jednotlivých krajoch
Trnavský	807	721	136 093
Trenčiansky	698	1 093	154 252
Nitriansky	841	653	178 759
Žilinský	797	573	160 018
Banskobystrický	213	556	162 793
Prešovský	917	1 542	176 405
Košický	436	1 537	177 572
spolu	4 709	6 675	

Zdroj: Autori na základe poskytnutých zmlúv

Z demograficko-geografických ukazovateľov vyplýva, že najviac vytvorených nových miest bolo v Prešovskom kraji, ktorý patrí medzi kraje s najvyšším počtom dôchodcov, ale zároveň má relatívne najnižší počet dôchodcov v pobytových zariadeniach. Pokiaľ vychádzame z predpokladu, že v každom kraji by malo byť zhruba rovnako veľa dôchodcov v DSS, potom najviac miest malo byť vytvorených v Košickom, Banskobystrickom a Nitrianskom kraji. Až na Prešovský kraj to bolo naopak.

Ak ku pôvodnému počtu miest pre klientov pripočítame nové miesta, zistíme, že rozdiely v dostupnosti sa nepodarilo znížiť, skôr naopak, kraje s vyšším počtom kapacít majú ešte vyššiu kapacitu, ako mali doteraz.

Tabuľka 13

Porovnanie kapacity po realizácii schválených žiadostí

kraj	Podiel kapacity na počet dôchodcov pred intervenciou	Podiel kapacity na počet dôchodcov po realizácii projektov	Nárast v dostupnosti
Trnavský	1,91%	2,51%	0,59%
Trenčiansky	1,96%	2,41%	0,45%
Nitriansky	1,66%	2,13%	0,47%
Žilinský	2,47%	2,97%	0,50%
Banskobystrický	1,67%	1,80%	0,13%
Prešovský	1,32%	1,84%	0,52%
Košický	1,27%	1,52%	0,25%

Zdroj: Autori na základe poskytnutých zmlúv

Poznámka: Za kapacitu pred spustením projektov sa berie počet obsadených miest na základe správy ŠÚSR. Druhý stĺpec vznikol pripočítaním nových miest k obsadenosti v roku 2011.

Porovnanie ukazuje, že s výnimkou Prešovského kraja tvorba miest nezodpovedala potrebám regiónov, ak vychádzame z predpokladu rovnomerného rozloženia ubytovacej kapacity. Tvorba miest závisela skôr od schopností potenciálnych príjemcov úspešne podať žiadost', či zabezpečiť adekvátne spolufinancovanie. Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, schopnosť čerpať významne ovplyvnila výsledný pomer plánovaných a kontrahovaných prostriedkov. Banskobystrický kraj získal „prvenstvo“ nielen v najnižšom objeme zazmluvnených prostriedkov, ale aj v objeme neschválených žiadostí (viď tabuľka v časti 2.4.).

Tabuľka 14

Predpokladaná regionálna alokácia prostriedkov EFRR v porovnaní so skutočnou alokáciou prostriedkov

kraj	Predpokladaná alokácia PO2 ROP z roku 2007	Celkový objem zazmluvnených projektov k 31.12.2012	Pomer objemu zazmluvnených prostriedkov a predpokladanej alokácie
Banskobystrický	31 212 000	12 650 702	41%
Nitriansky	33 507 000	26 891 702	80%
Košický	36 720 000	28 299 004	77%
Prešovský	45 900 000	37 647 755	82%
Trenčiansky	26 622 000	28 848 148	108%
Trnavský	22 032 000	28 153 983	128%
Žilinský	33 507 000	30 646 599	91%

Zdroj: Správa o stave dosahovania plánovaných indikatívnych regionálnych alokácií v rámci Regionálneho operačného programu k 30.06.2011, Čerpanie ŠF k 31.12.2012, Ministerstvo Financí SR

Posledné rozdelenie ilustruje štruktúru prijímateľov zazmluvnených projektov. Viac ako polovicu projektov získal verejný sektor zahrňujúci prijímateľov zo samosprávy, dohromady tieto projekty vyčerpali 57% poskytnutého nenávratného finančného príspevku.

Tabuľka 15

Štruktúra prijímateľov podľa zriaďovateľa zariadenia

Prijímatelia		Počet	Objem oprávnených výdavkov	Podiel z celkovej sumy
Prijímatelia z verejného sektora	VÚC	25	39,5	21%
	Mestá	39	63,8	33%
	Úrady práce sociálnych vecí a rodiny	5	5,6	3%
Ostatní prijímatelia (neverejný sektor vrátane cirkví)		56	83,3	43%

Zdroj: Autori na základe poskytnutých zmlúv

8.4 PLNENIE CIEĽOV HORIZONTÁLNYCH PRIORÍT

V roku 2011 došlo k úprave ROP a následne k viacerým úpravám Programového manuálu, v rámci ktorého boli definované viaceré horizontálne ciele s cieľom naplnenia v roku 2015.

a) Informačná spoločnosť

Objem finančných prostriedkov by mal dosiahnuť 120 mil. eur a počet projektov prispievajúcich k informačnej spoločnosti 100 projektov.

Vzhľadom na skutočnosť, že každý projekt obsahoval istú formu využitia informačných technológií (napr. nákup jedného počítača či vybudovanie siete v rámci budovy) tento cieľ by mal byť bez problémov naplnený. Účel merania dosahovania tohto cieľa autorom štúdie uniká. Informačná spoločnosť nemôže byť meraná dĺžkou sieťových káblov ani počtom monitorov. Žiadosti o NFP len výnimočne definovali prínos ich investície k rozvoju „informačnej spoločnosti“ resp. skutočný prínos pre klientov.⁶¹

b) Rovnosť príležitostí

Hodnota projektov podporujúcich rovnosť príležitostí by mala presiahnuť 30 mil. eur v 40 projektoch, hodnota projektov zameraných na debarierizáciu zariadení sociálnej infraštruktúry by mala presiahnuť 40 mil. eur a počet vytvorených pracovných miest pre mužov by mal presiahnuť 130 a pre ženy 170.

Všetky tieto ukazovatele s výnimkou počtu pracovných miest pre mužov by pri úspešnej realizácii schválených projektov mali byť splnené.⁶² Opäť vyvstáva otázka zmyslu merania týchto cieľov, nakoľko napríklad každý projekt rekonštrukcie či výstavby nových zariadení musí spĺňať podmienku debarierizácie a teda je zbytočné tento ukazovateľ sledovať. Rovnako nemá opodstatnenie meranie rovnosti príležitostí formou merania vyššej tvorby miest pre ženy v nových zariadeniach sociálnej starostlivosti, kde typicky z 90% pracujú ženy. Vykazovanie takéhoto indikátora skôr poukazuje na nepochopenie podpory rodovej rovnosti, investície s týmto cieľom by mali takúto výraznú rodovú segregáciu na trhu práce odstraňovať.

⁶¹ Ťažko uchopiteľná je aj skutočnosť, prečo sa do cieľa započítava celá hodnota projektu (ako nové výťahy alebo záchodové misy prispievajú k rozvoju informačnej spoločnosti?). Každá zmluva pritom obsahuje základný rozpočet obsahujúci položku 633002, ktorá podľa ekonomickej klasifikácie zodpovedá výpočtovej technike.

⁶² S istou mierou zveličenia možno aj tento cieľ považovať za splnený, nakoľko rekonštrukciu a výstavbu vykonávali prevažne muži.

c) Marginalizované rómske komunity (MRK)

Investícia do zhodnotenia sociálnej infraštruktúry pre MRK by mala byť vyššia ako 12 mil. eur, počet projektov 23, počet vytvorených pracovných miest pre príslušníkov MRK by mal presiahnuť 5, počet nových a kvalitnejších služieb pre MRK by mal dosiahnuť 26; podiel príslušníkov MRK žijúcich v tzv. separovaných a segregovaných osídleniach užívajúcich podporenú infraštruktúru by mal dosiahnuť 25%.

Plneniu kritérií a hodnoteniu fyzických ukazovateľov v oblasti MRK sa venovala aj posledná výročná správa ku dňu 31.12.2011. Vzhľadom na PO2 bol počet technicky zhodnotených resp. novovybudovaných komunitných centier s cieľom posilnenia inklúzie MRK do roku 2011 nulový. Výročná správa v rámci MRK nehodnotila žiadne iné ukazovatele.

d) Trvalo udržateľný rozvoj

Hodnota projektov prispievajúcich k trvalo udržateľnému rozvoju by mala dosiahnuť 170 mil. eur prostredníctvom 195 projektov; počet vytvorených pracovných miest by mal presiahnuť 300.

Prvý cieľ by mal byť splnený vďaka dostatočnej alokácii zdrojov v rámci PO2. Podľa podpísaných zmlúv by nové projekty mali vytvoriť viac ako 1 500 pracovných miest. Prehľad „energetických“ ukazovateľov a ich plnenie je v nasledujúcej tabuľke:

Tabuľka 16

Prehľad horizontálnych cieľov v oblasti znižovania spotreby energie

	horizontálny cieľ	Schválené projekty
zateplená plocha v m²	300 000	289 329
úspory energie realizovaním projektov GJ/rok	200 000	76 621
priemerné zníženie energetickej náročnosti budov podporovaných zariadení	25%	37%
zvýšený inštalovaný výkon zariadení prostredníctvom obnoviteľných zdrojov energie	0,3 MW	3,5

Zdroj: Autori na základe údajov z poskytnutých zmlúv

Čo sa týka zníženia spotreby energie zariadení prostredníctvom zateplovania, projektom ROP sa podarilo priblížiť v definovanému cieľu zateplenej plochy. Predpokladaná ročná úspora energie v GJ je však podstatne nižšia, ako bol stanovený cieľ. Neplnenie cieľa bolo pravdepodobne spôsobené nízkym počtom projektov.

8.4.1

BOX 2

STOJA USPORENÉ GIGAJOULY ZA TO?

Európsky dvor audítorov (ECA) vo svojej správe⁶³ analyzoval otázku či investície do energetickej účinnosti v rámci politiky súdržnosti boli nákladovo efektívne. ECA vykonal sériu auditov v Českej republike, Taliansku a Litve, pretože tieto krajiny dostali z Kohézneho fondu a ERDF najväčšie príspevky na opatrenia zvýšenia energetickej účinnosti v programovacom období 2007 – 2013. V správe sa uvádza, že "pre projekty, ktoré orgány členských štátov vybrali na financovanie, neboli stanovené racionálne ciele z hľadiska nákladovej efektívnosti, t. j. náklady na jednotku usporenej energie. Ich cieľom síce bola úspora energie a zvýšenie pohodlia klientov, na financovanie však neboli vybrané projekty na základe svojho potenciálu priniesť finančné prínosy prostredníctvom úspor energie, ale skôr podľa toho, že budovy sa spravidla považovali za pripravené na financovanie vtedy, ak bola potrebná ich renovácia a ak ich dokumentácia bola v súlade s požiadavkami." V správe sa ďalej uvádza že náklady boli v pomere k potenciálnym úsporám energie príliš vysoké. Návratnosť investícií sa odhaduje v priemere na 51 rokov, v niektorých prípadoch audítori hovoria aj o 150 rokoch.

K rovnakému tvrdeniu by Európsky súdny dvor dospel aj pri analýze pravdepodobne väčšiny projektov, pri ktorých došlo k rekonštrukcii existujúcich budov.

Autori štúdie boli pri tvorbe databázy projektov prekvapení, že viaceré zmluvy uvádzajú úspory energie, ktoré nie sú v súlade s fyzikálnymi zákonmi. Na základe vyžiadaných energetických auditov sa ukázalo, že zmluvy neobsahujú korektné údaje a to v 6 zo 7 vyžiadaných prípadov. Ako extrémny príklad možno uviesť projekt, v ktorom došlo k sčítaniu hodnôt mernej spotreby tepla viacerých budov a nie k ich váženému priemeru. To vyvoláva **pochybnosti o kvalifikácii osôb, ktoré projekty schvaľujú prípadne sú zodpovedné za prípravu zmlúv**. Ostáva nám len dúfať, že skutočné plnenie týchto ukazovateľov bude hodnotené na základe reálnych výsledkov (Monitorovacích správ obsahujúcich skutočnú spotrebu energií rok po ukončení investície).

Analýza energetickej náročnosti (efektívnosti) budov vybraných šiestich projektov však vedie k rovnakým záverom, k akým dospel ECA. **Ročná spotreba tepla prepočítaná na jedného klienta by sa aj po zateplení mala pohybovať od 5 GJ do 25 GJ ročne**. Rozdiel v spotrebe dosahujúci 500% nemožno pripísať ani zemepisnej šírke, či nadmorskej výške. Takýto rozdiel môže vzniknúť buď nekvalitným hodnotením - energetického auditu (ECA vo svojej štúdii identifikoval chyby v auditoch vo väčšine prípadov) alebo prevádzkovaním nevyhovujúcich budov s extrémne vysokými nákladmi. Zjednodušene povedané zateplenie kaštieľa síce ušetrí náklady na energie o viac ako 25% ale jeho prevádzkovanie bude naďalej extrémne drahé. Ako bolo už uvedené v časti o vytvorených nových miestach, rekonštrukcia niektorých nových budov je v prepočte na m² drahšia ako výstavba nových budov. Tento aspekt, zdá sa, nebol pri posudzovaní projektov braný do úvahy.

Na efektívnosť týchto investícií sa dá pozrieť aj z pohľadu získaných úspor. V rámci jedného projektu dochádza k investícii do rekonštrukcie a zateplenia stavby (nezahrňuje náklady na vybavenie, IKT, dokumentáciu, prevádzkové stroje) vo výške 0,7 mil. eur, pričom ročná úspora z ušetrenej energie má dosiahnuť 8 777 eur (pri odhadovanej priemernej cene tepla 24 eur/GJ). **Finančná hodnota úspor neumožňuje splatenie tejto investície, bezúročná pôžička by touto úsporou bola splácaná 81 rokov**. Hoci je možné správne namietat, že rekonštrukcia stavby neprináša len energetické úspory, ale aj zvýšenie kvality stavby (napr. odstránenie zatekania, vytvorenie priestorov na nové služby), aspekt skutočnej návratnosti investícií do zateplenia by nemal byť prehliadaný. Pri hodnotení projektov by teda nemala byť hodnotená len pridaná hodnota investície (vo forme hodnoty úspory), ale aj výsledný stav energetickej náročnosti. Tento ukazovateľ je pritom vo všetkých zmluvách uvedený, avšak nepatrí medzi CORE ciele.

⁶³ Cost-Effectiveness of Cohesion Policy Investments in Energy Efficiency, European court of auditors, 2012

9. HODNOTIACI PROCES

Riadiaci orgán pre Regionálny operačný program nezriaďuje hodnotiace komisie, ale v zmysle platného Systému riadenia Štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu vedie pre účely odborného hodnotenia ŽoNFP aktuálne zoznamy hodnotiteľov. Títo hodnotitelia sa podieľajú na hodnotení ŽoNFP v rámci daného Operačného programu a prioritnej osi. Riadiaci orgán popri PO2 vedie zoznam 11 hodnotiteľov, z ktorých všetci boli zamestnancami MVRR SR, prípadne neskôr MPRV SR na Oddelení implementácie projektov občianskej infraštruktúry. Viacerí z hodnotiteľov boli členmi komisií iných výziev, napríklad v rámci PO Infraštruktúra vzdelávania. Pri hodnotení projektov, zohľadňovaní vplyvu a potreby nových sociálnych služieb pre klientov inštitúcií teda nebol dostupný názor osôb pôsobiacich, alebo majúcich skúsenosti s oblasťou sociálnych služieb. Zloženie výberových komisií rovnako ako zoznamy hodnotiteľov nie sú voľne prístupné, čo zbytočne znižuje mieru transparentnosti procesu výberu.⁶⁴

9.1 HODNOTIACIE SPRÁVY

Správu o stave dosahovania indikatívnych regionálnych alokácií v rámci Regionálneho operačného programu vypracoval Riadiaci orgán pre Regionálny operačný program.⁶⁵

Cieľom Správy bolo poskytnúť sociálno-ekonomickým partnerom informácie o:

- » *spôsobe definovania metodiky rozdelenia regionálnych alokácií,*
- » *možnostiach a limitoch Riadiaceho orgánu pre ROP aplikovať mechanizmy na dosahovanie plánovanej úrovne regionálnych alokácií,*
- » *aktuálnom stave naplnenia indikatívnych regionálnych alokácií,*
- » *návrhoch Riadiaceho orgánu pre ROP do budúcnosti.*

Najviac finančných prostriedkov je preinvestovaných v Prešovskom kraji, kde bolo schválených najviac žiadostí o NFP v najväčšom finančnom objeme. Pre slabý záujem žiadateľov neboli dodržané regionálne alokácie a schválené žiadosti sú vyššie ako plánované v Trenčianskom, Trnavskom, Košickom a Prešovskom kraji. Hodnotiaca správa navrhovala upraviť finančnú alokáciu vzhľadom na opatrenie 2.1 (infraštruktúra sociálnych služieb sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately) najmä pri zariadeniach pre deti v prospech iných opatrení ROP. Tento návrh bol ďalej zohľadnený v Analýze dôvodov revízie ROP.

⁶⁴ http://www.eufondy.org/pdf/Sprava_protikorupcne%20opatrenia.pdf

⁶⁵ Programový manuál Regionálneho operačného programu 2007-2013 - verzia 4.8. Bratislava, 14.12.2012

Tabuľka 17

Dopyt a úspešnosť regiónov ROP k 30.6.2011

Kraj	Prijaté ŽoNFP	Schválené ŽoNFP	Výška príspevku EFRR prijatých ŽoNFP	Výška príspevku EFRR schválených ŽoNFP (bez príspevku zo ŠR)	Priemerná hodnota celkových oprávnených výdavkov
	Počet		Eur		
Banskobystrický	39	10	44 125 824	9 154 293	990 949
Nitriansky	38	20	44 618 291	24 689 017	1 281 924
Košický	39	19	51 708 783	25 222 737	1 531 307
Prešovský	53	25	68 048 151	35 632 168	1 707 226
Trenčiansky	40	21	56 362 216	25 411 361	1 612 240
Trnavský	41	22	53 883 850	25 022 559	1 495 186
Žilinský	38	14	55 965 165	22 990 923	1 970 590
spolu	288	131	374 712 280	168 123 059	1 512 775

Zdroj: Správa o stave dosahovania plánovaných indikatívnych regionálnych alokácií v rámci Regionálneho operačného programu k 30.06.2011, priemerné hodnoty oprávnených výdavkov na základe spracovaných zmlúv

Hodnotiaci správa o stave dosahovania indikatívnych regionálnych alokácií v rámci ROP k 30.6.2011 označila za hlavné príčiny nedosiahnutia plánovaných indikatívnych regionálnych alokácií:

- » *nevhodný spôsob a metodiku nastavenia plánovaných regionálnych alokácií v rámci ROP (najmä skutočnosť, že regionálne alokácie boli stanovené rovnako pre všetky oblasti podpory ROP).*
- » *rozdielna pripravenosť a záujem regiónov o jednotlivé oblasti podpory ROP, ktorá je významným determinantom úspešnosti jednotlivých regiónov. Porovnanie pripravenosti a záujmu regiónov (na základe prijatých žiadostí o NFP) a ich úspešnosť (na základe schválených žiadostí o NFP).*
- » *zásadné externé vplyvy na implementáciu ROP (najmä globálna hospodárska kríza), ktoré ovplyvnili disponibilné zdroje a správanie samospráv, ako hlavných prijímateľov v rámci ROP, pri definovaní ich rozvojových priorít. Išlo najmä o extrémne zvýšený dopyt po intervenciách do infraštruktúry vzdelávania a regenerácie sídiel výrazne nad rámec finančných možností ROP a na úkor niektorých iných oblastí podpory ROP.*
- » *skutočnosť, že mechanizmy na dosahovanie plánovanej úrovne regionálnych alokácií je možné zo strany Riadiaceho orgánu pre ROP aplikovať takmer výlučne vo fáze výberového procesu. V procesoch kontroly formálnej správnosti a odborného hodnotenia lokalizácia projektu k určitému regiónu NUTS 3 nie je posudzovaným kritériom.*
- » *skutočnosť, že v procese výberu žiadostí o NFP výberové komisie pracujú s predpokladanými rozpočtami projektov, ktoré sa následne v procese realizácie projektov upravujú v závislosti od viacerých faktorov.*

10. DOSTUPNOSŤ A SPOĽAHLIVOSŤ INFORMÁCIÍ

Informácie, s ktorými sme pracovali pri vypracovaní tejto analýzy, sa dajú rozdeliť do dvoch kategórií. Prvou sú informácie, ktoré boli verejne prístupné na internetových portáloch. Do druhej kategórie patria informácie, pre ktorých získanie bolo potrebné zaslanie žiadosti v súlade so zákonom č. 211/2000 Z. z. o slobodnom prístupe k informáciám.

Regionálny operačný program na svojej web stránke poskytuje na stiahnutie všetky dokumenty metodického charakteru ako je ROP, aktualizácie programového manuálu, dokumentáciu jednotlivých výziev. Rovnako sú dostupné výročné a hodnotiace správy ako aj správy o činnosti monitorovacieho výboru. V čase spracovania štúdie bola tiež dostupná Strategická správa Slovenskej republiky 2012, ktorá disponovala údajmi o stave čerpania PO k 30.6.2012.⁶⁶

Z analytického hľadiska na stránke ROP chýbajú dokumenty, ktoré sa týkajú samotného výberového procesu. Chýbajú zoznamy hodnotiteľov, nie sú dostupné hodnotenia víťazných ani zamietnutých projektov. Zoznam hodnotiteľov sme museli vyžiadať na základe zákona o slobodnom prístupe k informáciám od MPRV SR, ktoré poskytlo ich zoznam bez rozlíšenia, ktorí hodnotitelia pôsobili pri ktorých výzvach.

Informácie o schválených projektoch na stránke chýbajú, dostupné sú len kumulatívne údaje v rámci výročných správ. Na základe spomínaného zákona boli vyžiadané všetky kópie podpísaných zmlúv o poskytnutí nenávratného finančného príspevku. Ministerstvo nedodržalo zákonom stanovenú lehotu, a k informáciám sme sa dostali až na základe telefonických urgencií. Na ministerstvo sme sa neskôr obrátili s ďalšími dvoma žiadosťami týkajúcimi sa hodnotiacich komisií, energetických auditov a žiadosť o NFP. V posledný deň zákonom stanovenej osemdňovej lehoty ministerstvo informovalo o posunutí termínu odpovede na žiadosť. Na základe poskytnutých dokumentov, ktoré v prípade energetických auditov znamenalo skenovanie viac ako 100 stranových dokumentov, je prirodzené akceptovať posun zaslania informácií z dôvodu časovej náročnosti. Negatívne však hodnotíme „balíkový prístup“, zoznamy hodnotiteľov či žiadosti o NFP sú okamžite dostupné dokumenty v interných systémoch ministerstva a tieto informácie mohli byť poskytnuté v základnej lehote.

Na základe informácií v podpísaných zmluvách sme boli nútení obrátiť sa so žiadosťou o poskytnutie informácií na 50 konkrétnych prijímateľov s nulovou východiskovou kapacitou. Prieskum ich webových stránok ukázal, že viacerí prijímatelia poskytovali ubytovaciu kapacitu už pred samotným projektom. Jedenástim z týchto zariadení sme museli žiadosť zaslať poštou, pretože na ne nebol dostupný žiadny iný kontakt. Proces získavania odpovedí od väčšiny inštitúcií presiahol limit osem dňovej lehoty a mnohé z nich sme museli telefonicky urgovať. Od 17 z 50 zariadení, na ktoré sme sa obrátili so žiadosťou, sa nám nepodarilo získať žiadnu odpoveď. Informácie získané z odpovedí nám poukázali na nespoľahlivosť údajov, ktoré sme zozbierali zo zazmluvnených projektov z MPRV SR. Tieto menšie ako aj zásadné odchýlky nás nútia pracovať s predpokladom nedostatočnej presnosti údajov získaných zo zmlúv s prijímateľmi.

⁶⁶ Strategická správa Slovenskej republiky, Vydal CKO Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR

11. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Nasledujúce body predstavujú súhrn hlavných zistení štúdie:

- » 90% vyčerpaných zdrojov slúžilo na obnovu, prípadne výstavbu nových budov. Zlepšenie poskytovaných služieb bolo dosahované hlavne zvýšením kvality stavby. Pre mnohých nových klientov je dostupnosť ubytovania významným prínosom, zvlášť pri súčasnom nedostatočnom rozvoji komunitných služieb. Na druhej strane je prínos kapitálových investícií do „nehnuteľných“ budov významne limitovaný z pohľadu možného rozvoja kvality poskytovaných služieb a hlavne kvality života klientov.
- » podporení prijímatelia viedli zariadenia s priemernou kapacitou 57 klientov. Schválené projekty by mali zvýšiť ich priemernú kapacitu na 99 klientov. Medzi podporenými prijímateľmi bolo 27 zariadení s kapacitou vyššou ako 100 klientov. Ak budú úspešne realizované zazmluvnené projekty, počet veľkokapacitných zariadení vzrastie na 49.
- » z hľadiska regionálnej distribúcie smerovalo najviac prostriedkov do Prešovského kraja, ktorý získal trojnásobne viac zdrojov ako Banskobystrický kraj. Výsledná alokácia, s výnimkou Prešovského kraja, nevedla k vyrovnaniu rozdielov v kapacite ubytovacích miest v rámci krajov, vo viacerých prípadoch sa rozdiely prehĺbili.
- » investície nepodporovali deinštitucionalizáciu ako nástroj skvalitnenia života klientov sociálnych služieb poskytovaných pobytovou formou. Minimálne päťročné trvanie podporených projektov proces deinštitucionalizácie spomalí. Dá sa predpokladať, že vysoké investície budú v blízkej budúcnosti predstavovať u správcov týchto zariadení prekážku pre prijímanie novej paradigmy - individuálne poskytovaných služieb.
- » limit oprávnených výdavkov na klienta, používaný pri financovaní výstavby nového zariadenia, by na väčšine územia Slovenska, s výnimkou krajských miest, postačoval na kúpu jednoizbového až dvojizbového bytu pre každého klienta.
- » pravidlá jednotlivých výziev pre podávanie žiadostí ani proces hodnotenia žiadostí nevyžadoval špecifikáciu, akým spôsobom podporené projekty prispievajú k deinštitucionalizácii. Program neobsahoval príslušné kritériá a zodpovedajúce indikátory, na základe ktorých by bolo možné posudzovať príspevok týchto zdrojov k sociálnej inklúzii. Žiadatelia nemuseli dokumentovať, ako vyčerpané prostriedky zvýšia kvalitu života klientov. Nemožno súhlasiť s implicitným predpokladom, že zvýšenie komfortu bývania (vo forme rekonštrukcie budovy) zvýši kvalitu života merateľnú napr. intenzitou sociálnych vzťahov a naplňovaním osobných cieľov.
- » ciele horizontálnych priorít vytvárajú limity, ktoré predurčujú spôsoby, akými môžu byť prostriedky fondov vynaložené. Pokiaľ existuje podmienka úspory energií podporených projektov 200 000 GJ, takúto podmienku nie je možné naplniť rekonštrukciou bytov, či malých komunitných zariadení. Inak povedané, ten kto vypisuje výzvu, musí ju zamerať na veľké zariadenia.
- » program ROP napriek intervenciám do špecifickej oblasti sociálnych služieb nekoordinoval svoje intervencie s inými v tom čase dostupnými zdrojmi, ktoré mohli potenciálne predstavovať podporu komunitnej starostlivosti a realizácie práva klientov na život v komunite.
- » proces výberu nebol dostatočne transparentný, nedostupné sú výstupy hodnotiteľov. Ich kvalifikácia postačovala na technickú kontrolu žiadostí, avšak nepostačovala na kvalitatívne posúdenie žiadostí.
- » úspešnosť riadiacich orgánov štrukturálnych fondov je hodnotená predovšetkým na základe schopnosti vyčerpať maximum prostriedkov, hodnotenie dlhodobých prínosov absentuje vzhľadom na „krátkosť“ politického života. A práve rozvoj sociálnej infraštruktúry formou podpory inštitucionalizácie umožňuje vyčerpanie veľkého množstva zdrojov formou financovania malého počtu finančne náročných projektov. Rozvoj komunitných služieb vyžaduje tisíce projektov, ktoré sú z pohľadu správcu fondov administratívne príliš náročné a ťažko kontrolovateľné. Z pohľadu teórie verejnej voľby bol (je) samotný vysoký objem prostriedkov určených na podporu sociálnej infraštruktúry v relatívne krátkom čase dôvodom pre také nastavenie programu, ktoré podporuje inštitucionalizáciu.

- » Štruktúrne fondy predstavujú z pohľadu súčasnej čistej pozície Slovenska transfer rozsiahlych finančných zdrojov, ktoré na prvý pohľad môžu len pomáhať, prinajhoršom nebrzdiť rozvoj⁶⁷ komunít. Ako ukazuje táto štúdia, existuje aj tretia možnosť, keď čerpanie zdrojov môže predstavovať obmedzenie budúceho rozvoja komunitných služieb. Masívna podpora inštitucionálnej starostlivosti minimálne na päť rokov zabetónovala (presnejšie zateplila) tisíce klientov, ale aj potenciálnych poskytovateľov komunitných služieb do zariadení, ktoré ľuďom s postihnutím neumožňujú plne sa realizovať a rozhodovať o svojom živote. Súčasný pohľad na požiadavku deinštitucionalizácie, reflektovaný aj vo vládnych dokumentoch, nás núti konštatovať, že ostatný rozvoj sociálnej infraštruktúry bol premeškanou príležitosťou na podporu komunitného poskytovania sociálnych služieb.

11.1 ODPORÚČANIA PRE PRÍPRAVU PROGRAMOVÉHO OBDOBIA 2014 - 2020

- » zabezpečiť koreláciu relevantných operačných programov (ROP, ZaSI) s vládou schválenými dokumentami týkajúcimi sa deinštitucionalizácie (Stratégia, Akčný plán).
- » proces DI priamo naviazať na podporu tvorby nových typov komunitných služieb ako denné centrá, rehabilitačné centrá, centrá včasnej diagnostiky a intervencie, centrá podpory dobrovoľníkov, ktoré sú nevyhnutnou podmienkou pre úspešné začlenenie klientov prechádzajúcich z inštitucionálnej starostlivosti do lokálnych komunít.
- » smerovať intervencie ROP do infraštruktúry umožňujúcej zriadenie a prevádzku nových typov komunitných služieb.
- » nepodmieňovať čerpanie zdrojov ROP vlastníctvom nehnuteľnosti. Rozvoj komunitných služieb vyžaduje flexibilitu, pružnú reakciu na vznikajúce potreby. Vlastníctvo nehnuteľností nespĺňa požiadavku flexibility, zväzuje ruky terénnym pracovníkom v lokálnych komunitách.
- » v programe ROP, ktorý bude zameraný na zlepšovanie sociálnej infraštruktúry, **jasne stanoviť** oblasti podpory, kritéria, indikátory ako aj očakávané dosiahnuté výsledky v priamej nadväznosti na proces deinštitucionalizácie (napr. počet deinštitucionalizovaných zariadení, počet klientov, ktorí využívajú nové typy služieb ako podporované bývanie, zaradenie na trhu práce alebo v chránených dielňach....).
- » vopred vylúčiť oprávnenosť výdavkov na opatrenia nepodporujúce deinštitucionalizáciu, najmä zvyšovanie počtu klientov, podporu veľkokapacitných zariadení, podporu separovaných zariadení nezačlenených do širšej komunity a pod.
- » zabezpečiť priamu synergiu jednotlivých OP, ktoré by proces DI podporovali v oblasti vytvárania nových priestorových kapacít v nadväznosti na prípravu klientov, zamestnancov, zriaďovateľov, lokálnych komunít ako aj celej spoločnosti.
- » previazať implementáciu OP s inými existujúcimi finančnými inštitúciami a nástrojmi verejných rozpočtov ako je Štátny fond rozvoja bývania, či iné programy podpory nájomného a sociálneho bývania. Obce, žiadajúce o tieto zdroje, by vo svojich projektoch mali počítať s procesom deinštitucionalizácie, budované, či rekonštruované byty by mali byť bezbariérové.
- » alokácia zdrojov na deinštitucionalizáciu v budúcom programovom období by mala zodpovedať absorpčnej schopnosti sektora. Zodpovedné orgány (CKO, RO, ale aj vláda) vykazujú ako prvý ukazovateľ objem vyčerpaných zdrojov celkovej alokácie. Nízke percento čerpania motivuje k úpravám nastavení výziev pričom snaha vyčerpať viac obyčajne znamená voliť jednoduchšiu cestu, čo v prípade sociálnej infraštruktúry vedie k podpore veľkých inštitúcií. Okrem primeranej alokácie je na mieste požadovať čo najdlhšie obdobie čerpania týchto zdrojov. Oneskorenie prvej výzvy v súčasnom programovom období od schválenia strategického rámca vytvorilo zbytočný časový tlak na prijímateľov, čo sa iste prejavilo aj v kvalite podaných projektov (viac ako 50% neakceptovaných).
- » zvýšiť transparentnosť procesu pridelenia zdrojov. Zodpovedný orgán by mal bez nutnosti vyžiadania zverejňovať priebeh hodnotiaceho procesu a osoby, vrátane ich kvalifikácie, ktoré sa na procese výberu a hodnotenia projektov podieľajú.

67 Takýmto príkladom je napríklad budovanie rozhladní

12. POUŽITÁ LITERATÚRA / ZDROJE

1. *Alpex export-import, spol. s r.o.: Pravidelné hodnotenie doterajšej realizácie ROP k 15.4.2010. Ministerstvo výstavby a regionálneho rozvoja, Bratislava, apríl 2010. Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/sk/hodnotenie-rop/>>*
2. *BEDNÁRIK, R. – REPKOVÁ, K. – KRUPA, S.: Národné priority rozvoja sociálnych služieb – teoreticko-metodologické východiská a komparácia (záverečná správa z výskumnej úlohy). Stredisko pre štúdium práce a rodiny, Bratislava, december 2005. Dostupné na: <http://www.sspr.gov.sk/IVPR/images/IVPR/pdf/2005/rodina/Narodne_priority.pdf>*
3. *EuroFinanceConsultings.r.o.: Analýza dôvodov revízie Regionálneho operačného programu, vrátane návrhu konkrétneho riešenia revízie a vplyvu na stratégiu programu. Ministerstvo pôdohospodárstva, životného prostredia a regionálneho rozvoja, Bratislava, 6.10.2010. Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/download.php?FNAME=1288699549.upl&ANAME=Final+rev%C3%ADzia+ROP+EUFC+oktober+2010.pdf>>*
4. *FILIPOVÁ, V. – ŠÍPOŠOVÁ, M.: Súhrnná záverečná správa o projekte: „Transformácia existujúcich zariadení sociálnych služieb“. Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, Bratislava, marec 2008.*
5. *KRUPA S. a kol.: Transformácia domovov sociálnych služieb s cieľom sociálnej a pracovnej integrácie ich obyvateľov. Rada pre poradenstvo v sociálnej práci, Bratislava, 2007. Dostupné na: <http://www.rpsp.sk/joomla/index.php?option=com_content&view=article&id=25&Itemid=137>*
6. *Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Príloha č. 4 Programového manuálu ROP – Ukazovatele pre horizontálne priority na úrovni opatrení ROP. Bratislava, 21.12.2012. Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>>*
7. *Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Príloha č. 3 Programového manuálu ROP – Ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu na úrovni opatrení ROP. Bratislava, 10.12.2012. Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>>*
8. *Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Interná analýza dôvodov na vykonanie druhej revízie ROP k 31.12.2011. Bratislava, 16.1.2012. Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/sk/hodnotenie-rop/>>*
9. *Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Programový manuál Regionálneho operačného programu 2007-2013 – verzia 4.8. Bratislava, 14.12.2012. Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>>*
10. *Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Regionálny operačný program – revidovaná verzia. Bratislava, august 2011. Dostupné na internete: <<http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>>*
11. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Informácia o plnení opatrení Stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR za rok 2012. Bratislava, 19.12.2012.*
12. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národné priority rozvoja sociálnych služieb. Bratislava, jún 2009. Dostupné na: <<http://www.employment.gov.sk/narodne-priority-rozvoja-socialnych-sluzieb-pdf.html>>*
13. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národný akčný plán prechodu z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť v systéme sociálnych služieb na roky 2012 – 2015. Bratislava, december 2011. Dostupné na: <<http://www.employment.gov.sk/strategia-deinstitucionalizacie-systemu-socialnych-sluzieb-a-nahradnej-starostlivosti-v-sr.html>>*
14. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Operačný program Zamestnanosť a sociálna inklúzia – 2. verzia. Bratislava, november 2011. Dostupné na: <<http://www.esf.gov.sk/new/index.php?SMC=1&id=1958>>*
15. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Stratégia deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti v SR. Bratislava, november 2011. Dostupné na: <<http://www.employment.gov.sk/strategia-deinstitucionalizacie-systemu-socialnych-sluzieb-a-nahradnej-starostlivosti-v-sr.html>>*
16. *Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR: Národná správa o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie na roky 2008 – 2010. Bratislava, 2008. Dostupné na: <<http://www.socialnainkluzia.gov.sk/si/index.php?SMC=1&id=158>>*

17. Nariadenie Rady (ES) č. 1083/2006 z 11.7.2006. Úradný vestník Európskej únie, 31.7.2006. Dostupné na: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=Oj:L:2006:210:0025:0078:SK:PDF>>
18. Nariadenie Rady (ES) č. 1341/2008 z 18.12.2008. Úradný vestník Európskej únie, 24.12.2008. Dostupné na: <<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=Oj:L:2008:348:0019:0019:SK:PDF>>
19. Národná Rada SR: Zákon č. 195/1998 Z. z. o sociálnej pomoci. Bratislava, 19.5.1998. Dostupné na: <http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/docl_1331_894902413.pdf>
20. Národná rada SR: Zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov. Bratislava, 30. 10.2008. Dostupné na: <www.employment.gov.sk/socialne-sluzby.html>
21. Odbor sociálnych vecí a zdravotníctva Úradu BBSK: Stratégia rozvoja sociálnych služieb v BBSK. Banská Bystrica, jún 2006. Dostupné na: <<http://www.vucbb.sk/portal/sites/default/files/bbsk/dokumenty/2011/strategicke-materialy/strategia.pdf>>
22. PETIJOVÁ, M. - WOLEKOVÁ, H.: Sociálne služby na Slovensku - Analýza ponuky a dopytu. SOCIA - nadácia na podporu sociálnych zmien, Bratislava, jún 2007. Dostupné na internete: <http://www.socia.sk/doc/naseprojekty/Analiza_ponuky_a_dopytu_SS.pdf>
23. Pracovná skupina na Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR (kolektív autorov): Konceptia podpory reformy sociálnych služieb v SR (pracovný materiál). Bratislava, jún 2003. Dostupné na: <www.socia.sk/doc/naseprojekty/Priloha_2_k_DP-koncepcia.doc>
24. SocioFórum: List ministromi II - aktualizácia a doplnenie Národných priorít rozvoja sociálnych služieb. Bratislava, 20.10.2010. Dostupné na: <<http://www.socioforum.sk/index.php/stanoviskadokumenty/39-stanoviskadokumenty/65-list2>>
25. SocioFórum: Žiadosť o zmenu v Regionálnom operačnom programe. Bratislava, 4.2.2009.
26. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Správa o stave dosahovania plánovaných indikatívnych regionálnych alokácií v rámci Regionálneho operačného programu k 30.06.2011 Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/sk/hodnotenie-rop/>>
27. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Výročná správa o vykonávaní Regionálneho operačného programu 2007-2013 za rok 2011. Dostupné na: <http://www.ropka.sk/sk/vyrocne-spravy/>
28. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Programový manuál Regionálneho operačného programu 2007-2013 - verzia 4.8. Bratislava 14.12.2012. Dostupné na: <<http://www.ropka.sk/dokumenty-na-stiahnutie/>>
29. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Výročná správa o vykonávaní ROP za rok 2007 2008 2009 2010 2011. Dostupné na: <http://www.ropka.sk/sk/vyrocne-spravy/>
30. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Výzvy ROP-2.1a-2009/01 ROP-2.1a-2009/02 ROP-2.1c-2010/02 ROP-2.1b-2009/01 ROP-2.1b-2009/02 ROP-2.1c-2010/01. Dostupné na: <http://www.ropka.sk/aktualne-vyzvy/>
31. Babitz Maroš; Havran Rastislav: ŠTRUKTURÁLNE FONDY EÚ NA SLOVENSKU A MOŽNOSTI ICH TRANSPARENTNEJŠIEHO VYUŽÍVANIA. Transparency International Slovensko Bratislava 2005. Dostupné na: http://backup.transparency.sk/eurofondy/060224_struk.pdf
32. Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR: Národné priority rozvoja sociálnych služieb. Jún 2009 Bratislava. Dostupné na: <http://www.employment.gov.sk/narodne-priority-rozvoja-socialnych-sluzieb-pdf.html>
33. Ministerstvo pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR: Pravidelné hodnotenie doterajšej realizácie ROP k 15.4.2010. Alpex export-import spol. s r.o. Apríl 2010. Dostupné na: <http://www.ropka.sk/sk/hodnotenie-rop/>
34. Euractiv: Audit: Energetické investície z kohéznej politiky neboli rozumné. Dostupné na: http://www.euractiv.sk/energetika/clanok/audit-energeticke-investicie-z-koheznej-politiky-nebolirozum-ne20566?newsletter=3066&utm_source=newsletter&utm_medium=email&utm_campaign=newsletter
35. Zpráva odborné skupiny o přechodu od institucionální péče na péči komunitní, Evropská komise, Generální ředitelství pro zaměstnanost, sociální věci a rovné příležitosti, Brussels, 2009

Vydal: INESS - Inštitút ekonomických a spoločenských analýz

www.iness.sk

Autori: Radovan Ďurana, Jana Duháčková, Jakub Betinský, Barbora Burajová

Grafický dizajn: Alexandra Ďurníková

Autorka fotografie: Mária Kerekrétyová

Rok vydania: 2013

ISBN: 978-80-969765-1-5

Vydanie publikácie bolo podporené grantom od Foundation Open Society Institute

ISBN 978-80-969765-1-5

9 788096 976515

www.iness.sk

